

Regeringens proposition

1997/98:68

Exportkontroll av vissa strategiska produkter

Prop.
1997/98:68

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 5 mars 1998

Göran Persson

Leif Pagrotsky
(Utrikesdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att det i lagstiftningen om strategiska produkter införs ett krav på exporttillstånd för produkter som i det enskilda fallet är eller kan vara avsedda att användas som delar eller som komponenter till krigsmateriel som olovligen har förts ut ur landet eller som har vidareexporterats i strid mot ett lämnat tillstånd. Tillståndskravet skall gälla, om Inspektionen för strategiska produkter har informerat exportören om att produkterna är eller kan vara avsedda för ett sådant ändamål.

Vidare föreslås att det införs en skyldighet för exportörer att underrätta Inspektionen för strategiska produkter om en tilltänkt export av produkter som i det enskilda fallet är avsedda att användas som delar eller komponenter till sådan krigsmateriel. Inspektionen skall då avgöra om tillstånd skall krävas för exporten.

Slutligen föreslås också vissa lagändringar för att bättre anpassa lagstiftningen till EG:s regelsystem.

Av redaktionella skäl föreslås en helt ny lag om strategiska produkter. Det föranleder förslag till följdändringar i annan lagstiftning.

Den nya lagen och lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 1998.

1	Förslag till riksdagsbeslut	4
2	Lagtext.....	5
2.1	Förslag till lag om strategiska produkter	5
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1988:205) om rättsprövning av vissa förvaltningsbeslut	12
2.3	Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1300) om krigsmateriel.....	13
2.4	Förslag till lag om ändring i lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen	14
3	Ärendet och dess beredning.....	15
4	Bakgrund	15
5	Förbud mot export i vissa fall.....	17
6	Underrättelseskyldighet för exportörer i vissa fall	23
7	Återkallelse av tillstånd	25
8	Överklagande.....	26
9	Tillämpningsområdet för lagen om strategiska produkter	28
10	Straff.....	29
11	Vissa definitioner.....	30
12	En ny lag om strategiska produkter	32
13	Kostnader.....	32
14	Ikraftträdande m.m.	33
15	Författningskommentar.....	34
15.1	Förslaget till lag om strategiska produkter	34
15.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1988:205) om rättsprövning av vissa förvaltningsbeslut	46
15.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (1992:1300) om krigsmateriel.....	46
15.4	Förslaget till lag om ändring i lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen	46
Bilaga 1	Promemorians lagförslag	47
Bilaga 2	Förteckning över remissinstanser som har yttrat sig över promemorians lagförslag	52
Bilaga 3	Lagrådsremissens lagförslag.....	53
Bilaga 4	Lagrådets yttrande.....	63
Bilaga 5	Rådets förordning (EG) nr 3381/94.....	70

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde

Prop. 1997/98:68

den 5 mars 1998..... 76

Rättsdatablad..... 77

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

antar regeringens förslag till

1. lag om strategiska produkter,
2. lag om ändring i lagen (1988:205) om rättsprövning av vissa förvaltningsbeslut,
3. lag om ändring i lagen (1992:1300) om krigsmateriel,
4. lag om ändring i lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen.

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om strategiska produkter

Härigenom föreskrivs följande.

Tillämpningsområde

1 § Denna lag gäller kontroll av strategiska produkter.

Lagen innehåller också vissa kompletterande bestämmelser till rådets förordning (EG) nr 3381/94 av den 19 december 1994 om upprättandet av en gemenskapsordning för kontroll av export av varor med dubbla användningsområden¹.

Utöver vad som sägs i denna lag kan bestämmelserna i lagen (1992:1300) om krigsmateriel och lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet vara tillämpliga.

2 § Lagen gäller

1. fullständiga robot- och raketsystem och andra obemannade luftfarkoster som kan utnyttjas som bärare av massförstörelsevapen,
2. delsystem, komponenter och konstruktionsmaterial för sådana system som avses i 1 och som kan uppnå en räckvidd av minst 300 kilometer,
3. provnings- och tillverkningsutrustning för system, delsystem och komponenter som avses i 1 och 2,
4. biologiska ämnen som kan användas i biologiska stridsmedel och kemiska prekursorer (utgångsämnena) som kan användas för tillverkning av kemiska stridsmedel,
5. utrustning som kan användas för tillverkning av biologiska eller kemiska stridsmedel samt av sådana biologiska ämnen och kemiska prekursorer som avses i 4,
6. kärnämnen, mineraler med halt av kärnämne, det som har framställts av kärnämne eller varor där sådana ämnen ingår,
7. utrustning eller material som har särskilt konstruerats eller ställts i ordning för bearbetning, användning eller framställning av kärnämnen,
8. utrustning eller material som kan användas för framställning av kärnladdningar,
9. andra högteknologiska produkter som direkt eller indirekt kan användas i förstörelsebringande syfte,
10. programvaror för automatisk databehandling och andra programvaror särskilt utformade för produkter som avses i 1–3 och 9 eller utrustning eller material som avses i 5, 7 och 8,
11. produkter i övrigt som avses i artikel 4.1 och 4.2 i rådets förordning (EG) nr 3381/94, och

¹ EGT nr L 367, 31.12.1994, s.1 (Celex 394R3381).

12. produkter i övrigt som i ett enskilt fall är eller kan vara avsedda att användas som delar eller komponenter till sådan krigsmateriel
- som har förts ut ur landet i strid mot bestämmelserna i lagen (1992:1300) om krigsmateriel, lagen (1988:558) om förbud mot utförsel av krigsmateriel, m.m., lagen (1982:513) om förbud mot utförsel av krigsmateriel, m.m. och kungörelsen (1949:614) angående förbud mot utförsel från riket av krigsmateriel, eller
 - som har vidareexporterats i strid mot ett tillstånd som har lämnats enligt dessa författningar.

Definitioner

3 § I denna lag förstås med

strategiska produkter: produkter som kan användas både för civila och militära ändamål (dubbla användningsområden),

tillhandahållande: försäljning, upplåtelse, utbudande mot ersättning, lån, gåva eller förmedling,

tillverkningsrätt: varje rätt att tillverka en produkt som omfattas av lagens bestämmelser,

kärnämne: uran, plutonium eller andra ämnen som används eller kan användas för utvinning av kärnenergi (kärnbränsle) eller föreningar där ett sådant ämne ingår, torium eller andra ämnen som är ägnade att omvandlas till kärnbränsle eller föreningar där ett sådant ämne ingår, och använt kärnbränsle som inte har placerats i slutförvar.

Med *export*, *exportör* och *exportdeklaration* avses i denna lag detsamma som i artikel 2 i rådets förordning (EG) nr 3381/94.

Tillstånd

4 § Tillstånd enligt denna lag eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen skall lämnas, om det inte strider mot Sveriges utrikes-, säkerhets- eller försvarspolitiska intressen.

5 § Frågor om tillstånd enligt denna lag och enligt rådets förordning (EG) nr 3381/94 prövas av Inspektionen för strategiska produkter eller av den myndighet som regeringen bestämmer.

En myndighet skall med eget yttrande lämna över ett ärende till regeringens prövning, om ärendet har principiell betydelse eller annars är av särskild vikt.

Regeringen får meddela ytterligare föreskrifter om överlämnande av ärenden till regeringen.

Export och utförsel

6 § Regeringen får meddela föreskrifter om

1. vilka produkter enligt 2 § som skall omfattas av krav på tillstånd till export enligt artikel 3 i rådets förordning (EG) nr 3381/94,

2. vilka produkter enligt 2 § som skall omfattas av krav på tillstånd till utförsel enligt artikel 19.1 b i rådets förordning (EG) nr 3381/94,

3. vilka produkter enligt 2 § som artikel 19.1 a och 19.2 i rådets förordning (EG) nr 3381/94 skall tillämpas på.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter för att komplettera bestämmelserna om exporttillstånd i artikel 6 i rådets förordning (EG) nr 3381/94.

7 § Tillstånd till export enligt artikel 5 i rådets förordning (EG) nr 3381/94 krävs för andra produkter än som avses i 6 § första stycket 1, om Inspektionen för strategiska produkter i ett enskilt fall har informerat exportören om att produkterna är eller kan vara avsedda för något sådant ändamål som avses i 2 § 12.

En exportör som känner till att hans produkter i ett enskilt fall är avsedda för något sådant ändamål som avses i 2 § 12 är skyldig att genast underrätta Inspektionen för strategiska produkter om det. Inspektionen skall därvid besluta om tillstånd skall krävas för exporten.

8 § Utförsel som avses i artiklarna 19.3 och 20 i rådets förordning (EG) nr 3381/94 får inte äga rum utan tillstånd.

Krav på tillstånd till utförsel enligt artikel 19.3 i rådets förordning (EG) nr 3381/94 skall gälla för sådana produkter som avses i 6 § första stycket 1 och 7 § samt i artikel 4.1 och 4.2 i rådets förordning (EG) nr 3381/94.

Regeringen får meddela föreskrifter om vilka produkter enligt 2 § som skall omfattas av krav på tillstånd till utförsel enligt artikel 20 i rådets förordning (EG) nr 3381/94.

9 § För tillstånd till utförsel av använt kärnbränsle gäller de begränsningar som anges i 20 a och 24 §§ strålskyddslagen (1988:220).

Avtal om tillverkningsrätt

10 § Avtal som innebär upplåtelse eller överlåtelse av tillverkningsrätt till produkter som avses i 2 § 1–5 och 7–9 till någon i utlandet får inte ingås här i landet utan tillstånd, om produkterna inte får föras ut från Sverige eller exporteras utan tillstånd enligt denna lag eller enligt rådets förordning (EG) nr 3381/94.

Svenska myndigheter, svenska företag samt den som är bosatt eller stadigvarande vistas här får inte heller i utlandet ingå ett sådant avtal utan tillstånd.

Ändring av avtal

11 § Avtal om tillägg till eller ändring av avtal av det slag som kräver tillstånd enligt 10 § får inte ingås utan tillstånd, om tillägget eller ändringen avser

1. de produkter som omfattas av avtalet,
2. vidareupplåtelse eller vidareöverlåtelse av rätt enligt avtalet,

3. rätt att tillhandahålla produkt till mottagare som inte har angivits tidigare, eller Prop. 1997/98:68
4. förlängning av avtalets giltighetstid.

Tillhandahållande

12 § Produkter som avses i 2 § och som finns i utlandet får inte här i landet tillhandahållas åt någon i utlandet utan tillstånd, om produkterna inte får föras ut från Sverige eller exporteras utan tillstånd enligt denna lag eller enligt rådets förordning (EG) nr 3381/94.

Svenska myndigheter, svenska företag samt den som är bosatt eller stadigvarande vistas här får inte heller i utlandet tillhandahålla sådana produkter utan tillstånd.

Införsel

13 § Produkter som avses i 2 § 4 får inte föras in i landet utan tillstånd.

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från detta tillståndskrav för vissa produkter eller för införsel från vissa länder.

Villkor

14 § Ett tillstånd enligt denna lag får förenas med villkor samt med kontroll- och ordningsbestämmelser.

Återkallelse

15 § Tillstånd till utförsel eller export enligt denna lag eller enligt rådets förordning (EG) nr 3381/94 och tillstånd enligt 10–12 §§ kan återkallas, om tillståndshavaren har åsidosatt en föreskrift i denna lag eller rådets förordning (EG) nr 3381/94 eller en föreskrift, ett villkor eller en bestämmelse som har meddelats med stöd av lagen eller om det finns andra särskilda skäl till återkallelse.

En återkallelse får inte avse tillstånd till avtal enligt 10 eller 11 § som redan har ingåtts.

En återkallelse gäller med omedelbar verkan, om inte något annat beslutas.

Årlig avgift och deklarationer

16 § Föreskrifter om skyldighet för tillverkare av produkter som avses i denna lag att betala årliga avgifter för att täcka statens kostnader för Inspektionen för strategiska produkter finns i 22 § lagen (1992:1300) om krigsmateriel.

Den som är avgiftsskyldig skall varje år lämna en deklaration till inspektionen med de uppgifter som behövs för att bestämma avgifterna, enligt de närmare föreskrifter som regeringen meddelar.

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från deklarationsskyldigheten.

17 § Enligt de närmare föreskrifter som regeringen meddelar skall en deklaration varje år lämnas av den som

1. producerar, bereder, förbrukar, för in, för ut eller exporterar produkter som avses i 2 § 4,
2. under något av de tre senaste åren har producerat, berett, förbrukat, fört in, fört ut eller exporterat sådana produkter, eller
3. producerar diskreta organiska kemikalier.

Deklarationen skall innehålla uppgifter om

1. verksamheten under det gångna kalenderåret,
2. den verksamhet som planeras för det kommande kalenderåret,
3. ändringar i verksamheten som planeras för det pågående kalenderåret.

Deklarationen skall ges in till den myndighet som regeringen bestämmer.

Uppgiftskontroll

18 § Den som har lämnat en deklaration enligt 17 § skall, på begäran av den myndighet som avses i 17 § tredje stycket, också lämna de upplysningar och handlingar som kan behövas för kontroll av uppgifterna i deklarationen.

För denna kontroll har företrädare för myndigheten rätt till tillträde till de områden, lokaler och anläggningar där sådan verksamhet bedrivs som omfattas av deklarationsskyldigheten och får där göra undersökningar och ta prover. Vad som nu har sagts gäller dock inte bostadsutrymmen.

Polismyndigheten skall lämna det biträde som behövs för att kontrollen skall kunna genomföras.

Tillsyn och kontroll

19 § Tillsyn och annan kontroll av efterlevnaden av bestämmelserna i rådets förordning (EG) nr 3381/94 skall utövas av Inspektionen för strategiska produkter eller av den myndighet som regeringen bestämmer (tillsynsmyndigheten).

Regeringen får meddela föreskrifter om tillsynen.

20 § Tillsynsmyndigheten har rätt att på begäran få de upplysningar och handlingar som behövs för kontrollen av den som för utförsel eller export tar befattning med strategiska produkter.

Tillsynsmyndigheten har rätt att få tillträde till lokaler där den som avses i första stycket bedriver sin verksamhet. Vad som nu har sagts gäller dock inte bostadsutrymmen.

Polismyndigheten skall lämna det biträde som behövs för att kontrollen skall kunna genomföras. Tillsynsmyndigheten får begära biträde även av andra statliga myndigheter för sin tillsyn. Prop. 1997/98:68

21 § Den som enligt artikel 14.2 eller artikel 19.2 i rådets förordning (EG) nr 3381/94 är skyldig att bevara och på begäran av tillsynsmyndigheten visa upp handlingar skall bevara dessa i fem år eller den längre tid som för vissa uppgifter eller handlingar kan vara föreskriven i annan lag eller författning.

Straff m.m.

22 § Bestämmelser om olovlig utförsel och försök till sådant brott finns i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling.

Bestämmelserna om varusmuggling och försök till sådant brott i lagen om straff för varusmuggling tillämpas i fråga om

1. export utan tillstånd av produkter som avses i 6 § första stycket 1 och 7 § samt i artikel 4.1 och 4.2 i rådets förordning (EG) nr 3381/94, och
2. utförsel utan tillstånd av produkter som avses i 6 § första stycket 2 och artikel 21 i rådets förordning (EG) nr 3381/94.

23 § Den som bryter mot 10, 11 eller 12 § döms,

1. om gärningen har skett uppsåtligen, till böter eller fängelse i högst två år,
2. om gärningen har skett av oaktsamhet, till böter eller fängelse i högst sex månader.

Den som uppsåtligen genom vilseledande förmår regeringen eller någon annan myndighet att lämna tillstånd enligt 10, 11 eller 12 § och därigenom föranleder att avtalet eller tillhandahållandet kommer till stånd, döms till böter eller fängelse i högst två år. Om gärningen har skett av oaktsamhet, döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

I ringa fall skall det inte dömas till ansvar.

24 § Har ett brott enligt 23 § begåtts uppsåtligen och är det att anse som grovt skall dömas till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år.

Vid bedömande om brottet är grovt skall särskilt beaktas om produkterna har varit av särskilt farligt slag, om brottet har avsett betydande värde eller om gärningen annars har varit av särskilt allvarlig art.

25 § Till böter eller fängelse i högst sex månader döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. i annat fall än som avses i 22 § och 23 § andra stycket lämnar oriktiga uppgifter i en ansökan om tillstånd eller i någon annan handling som är av betydelse för prövningen av ett ärende enligt denna lag eller rådets förordning (EG) nr 3381/94 eller i en deklaration,
2. åsidosätter villkor eller bryter mot kontroll- eller ordningsbestämmelse som har meddelats med stöd av denna lag,

3. åsidosätter sin underrättelseskyldighet enligt 7 § andra stycket eller artikel 4.2 i rådets förordning (EG) nr 3381/94, Prop. 1997/98:68

4. åsidosätter sin uppgiftsskyldighet enligt artikel 19.1 a eller 19.2 i rådets förordning (EG) nr 3381/94,

5. bryter mot 21 § och artikel 14.2 eller 19.2 i rådets förordning (EG) nr 3381/94.

I ringa fall skall det inte dömas till ansvar.

26 § Till ansvar enligt denna lag skall inte dömas, om gärningen är belagd med straff i brottsbalken.

27 § Utbyte av brott som avses i 23 och 24 §§ skall förklaras förverkat, om inte detta är uppenbart oskäligt.

28 § Försummar den uppgiftsskyldige att i rätt tid ge in en sådan deklaration som avses i 16 eller 17 §, får den myndighet som skall ta emot deklarationen vid vite förelägga den uppgiftsskyldige att fullgöra sin skyldighet.

Överklagande

29 § Beslut av en annan myndighet än regeringen att återkalla ett tillstånd får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Detsamma gäller en myndighets beslut enligt 18, 20 och 28 §§.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Andra förvaltningsbeslut enligt denna lag eller enligt rådets förordning (EG) nr 3381/94 får inte överklagas.

1. Denna lag träder i kraft, i fråga om 13 § den dag regeringen bestämmer, och i övrigt den 1 juli 1998.

2. Genom lagen upphävs lagen (1991:341) om strategiska produkter.

3. Tillstånd som har meddelats med stöd av äldre bestämmelser skall vid tillämpningen av de nya bestämmelserna anses som meddelat enligt dessa.

4. Bestämmelserna i 11 § skall tillämpas på avtal av det slag som avses i 10 §, även om avtalet på grund av äldre bestämmelser inte har krävt tillstånd.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1988:205) om rättsprövning av vissa förvaltningsbeslut

Prop. 1997/98:68

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1988:205) om rättsprövning av vissa förvaltningsbeslut skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

Lagen gäller inte beslut av en sådan nämnd vars sammansättning är bestämd i lag och vars ordförande skall vara eller ha varit ordinarie domare.

Lagen gäller inte heller

1. beslut av arrendenämnd, hyresnämnd eller övervakningsnämnd,
 2. beslut om svenskt medborgarskap,
 3. beslut om utlänningars vistelse i riket,
 4. beslut om värnpliktigas eller reservpersonals inkallelse eller tjänstgöring inom försvarsmakten,
 5. beslut enligt lagen (1966:413) om vapenfri tjänst,
 6. beslut som rör skatter eller avgifter,
 7. beslut enligt lagen (1992:1602) om valuta- och kreditreglering eller beslut i frågor om allmän likviditetsindragning eller allmän prisreglering,
 8. andra beslut enligt lagen (1992:1300) om krigsmateriel än sådana som avser återkallelse av tillstånd enligt 3 eller 4 §,
 9. beslut om tillstånd till sådan verksamhet som avses i 1 § 3–4 lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet,
 10. beslut enligt lagen (1991:341) om strategiska produkter.
10. beslut enligt lagen (1998:000) om strategiska produkter.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1998.

¹ Senaste lydelse 1994:719.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1300) om krigsmateriel

Prop. 1997/98:68

Härigenom föreskrivs att 22 § lagen (1992:1300) om krigsmateriel¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

22 §

För att täcka statens kostnader för Inspektionen för strategiska produkter skall den som har tillstånd att tillverka krigsmateriel enligt denna lag eller den som tillverkar produkter som omfattas av inspektionens tillsyn enligt 16 § lagen (1991:341) om strategiska produkter årligen betala en avgift, om det fakturerade värdet av tillverkarens sålda produkter av dessa slag under året överstiger 2 500 000 kr. Inspektionen bestämmer avgiften efter ett för samtliga avgiftsskyldiga lika förhållande till det fakturerade värdet.

För att täcka statens kostnader för Inspektionen för strategiska produkter skall den som har tillstånd att tillverka krigsmateriel enligt denna lag eller den som tillverkar produkter som omfattas av inspektionens tillsyn enligt 19 § lagen (1998:000) om strategiska produkter årligen betala en avgift, om det fakturerade värdet av tillverkarens sålda produkter av dessa slag under året överstiger 2 500 000 kr. Inspektionen bestämmer avgiften efter ett för samtliga avgiftsskyldiga lika förhållande till det fakturerade värdet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1998.

¹ Lagen omtryckt 1997:689.

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen

Prop. 1997/98:68

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §¹

Lagen är tillämplig endast beträffande följande varor:

1. krigsmateriel som avses i lagen (1992:1300) om krigsmateriel, och produkter som avses i lagen (1991:341) om strategiska produkter,
1. krigsmateriel som avses i lagen (1992:1300) om krigsmateriel, och produkter som avses i lagen (1998:000) om strategiska produkter,
2. varor som skall beskattas enligt lagen (1994:1565) om beskattning av privatinförsel av alkoholdrycker och tobaksvaror från land som är medlem i Europeiska unionen,
3. narkotika som avses i narkotikastrafflagen (1968:64),
4. vapen och ammunition som avses i vapenlagen (1996:67),
5. injektionssprutor och kanyler,
6. dopningsmedel som avses i lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel,
7. springstilletter, springknivar, knogjärn, kaststjärnor, riv- eller nithandskar, batonger, karatepinnar, blydaggars, spikklubbors och liknande,
8. kulturföremål som avses i 5 kap. 4–6 §§ lagen (1988:950) om kulturminnen m.m.,
9. hundar och katter för annat ändamål än handel,
10. spritdrycker, vin och starköl enligt alkohollagen (1994:1738) och tobaksvaror vid kontroll av åldersgränsen i 13 § tobakslagen (1993:581),
11. nötkreatur, svin, får, getter, fjäderfä, fisk och reptiler,
12. andra djur än sådana som anges ovan och produkter av djur, om det finns särskild anledning att misstänka att smittsam sjukdom förekommer, att djuret eller djurprodukten på annat sätt utgör en allvarlig hälsorisk för människor eller djur, att medföljande dokument är ofullständiga eller felaktiga, att erforderliga dokument saknas eller att de villkor som i övrigt gäller för införseln inte är uppfyllda.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1998.

¹ Senaste lydelse 1996:944.

Civila produkter som kan komma att användas som delar eller komponenter till sådan krigsmateriel som i strid med den svenska lagstiftningen befinner sig i tredje land omfattas inte av någon exportkontroll.

Frågan har behandlats i en inom Utrikesdepartementet upprättad promemoria Exportkontroll av vissa strategiska produkter. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 1*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 2*. Remissvaren finns tillgängliga i Utrikesdepartementet (dnr UD98/86/ERS).

Lagrådet

Regeringen beslutade den 2 februari 1998 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 3*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 4*.

Lagrådet har i huvudsak godtagit förslagen men har också föreslagit vissa ändringar i den remitterade lagtexten. Regeringen har på de flesta punkter följt Lagrådets förslag. Regeringen återkommer till Lagrådets synpunkter i avsnitten 8 och 11 samt i författningskommentaren.

4 Bakgrund

Den svenska lagstiftningen

I Sverige finns sedan lång tid lagstiftning som reglerar exporten av krigsmateriel och sådana produkter som kan användas för både militära och civila ändamål, s.k. strategiska produkter.

Sedan år 1918 finns ett generellt förbud mot utförsel av krigsmateriel. Förbudet finns numera i lagen (1992:1300) om krigsmateriel. Enligt 6 § i lagen får krigsmateriel inte föras ut ur landet utan tillstånd, om inte något annat följer av lagen eller någon annan författning. Med krigsmateriel avses enligt 1 § vapen, ammunition och annan för militärt bruk utformad materiel som enligt regeringens föreskrifter utgör krigsmateriel. I förordningen (1992:1303) om krigsmateriel finns en bilaga med en förteckning över vad som är krigsmateriel.

Regler om utförsel av strategiska produkter, dvs. produkter som har en etablerad civil användning men som också kan användas för militära ändamål, finns i lagen (1991:341) om strategiska produkter (ändrad senast 1995:1661) och förordningen (1994:2060) om strategiska produkter. Lagen kompletterar en rådsförordning på området.

Frågor om tillstånd enligt lagstiftningen om krigsmateriel och strategiska produkter prövas i första hand av Inspektionen för strategiska produkter (ISP).

Inom Europeiska gemenskapen (EG) gäller skilda regler för krigsmateriel och strategiska produkter.

Strategiska produkter omfattas av EG-rättens regler om varors fria rörlighet enligt artiklarna 30 och 34 i Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen (EG-fördraget). Vidare omfattas sådana produkter av den gemensamma handelspolitiken enligt artikel 113 i EG-fördraget. EG har exklusiv kompetens att meddela föreskrifter om export till tredje land på detta område.

Med stöd av artikel 113 i EG-fördraget har rådet beslutat förordning (EG) nr 3381/94 av den 19 december 1994 om upprättandet av en gemenskapsordning för kontroll av export av varor med dubbla användningsområden. Rådsförordningen finns i *bilaga 5*.

Rådets förordning (EG) nr 3381/94 syftar till fri rörlighet för strategiska produkter (med vissa undantag) inom Europeiska gemenskapen samt exportkontroll gentemot tredje land.

Förordningen innebär i huvudsak att tillstånd krävs för export av sådana varor som finns förtecknade i bilaga 1 till rådets beslut 94/942/GUSP av den 19 december 1994 om den gemensamma åtgärd för kontroll av export av varor med dubbla användningsområden som antagits av rådet på grundval av artikel J 3 i Fördraget om Europeiska unionen, i fortsättningen benämnt GUSP-beslutet. Tillståndsplikten följer direkt av rådsförordningen. GUSP-beslutet såvitt avser produktomfattningen är inte direkt tillämpligt i medlemsstaterna utan kräver nationella åtgärder för införlivandet.

Artikel 4 i rådsförordningen innehåller direktverkande bestämmelser om krav på tillstånd för export av produkter som inte omfattas av bilaga 1 till GUSP-beslutet, om dessa är eller kan vara avsedda för hantering i samband med massförstörelsevapen (kärnvapen, kemiska och biologiska stridsmedel) samt missiler till dessa.

Medlemsstaterna ges i artikel 5 i rådsförordningen möjlighet att behålla eller införa exporttillstånd även beträffande andra produkter än sådana som regleras av rådsförordningen.

Rådsförordningen innehåller också bestämmelser om tillståndskrav i vissa fall när det gäller utförsel till andra medlemsstater. Krav på tillstånd är obligatoriskt i de fall som anges i artiklarna 19.1 b och 21 i rådsförordningen. Medlemsstaterna får själva bestämma om krav på utförseltillstånd i de fall som anges i artiklarna 19.3 och 20 i rådsförordningen.

I Sverige har rådsförordningen kompletterats genom lagen och förordningen om strategiska produkter. De produkter som anges i GUSP-beslutet finns listade i bilagor till förordningen om strategiska produkter.

För *krigsmateriel* gäller enligt EG-fördraget vissa undantagsbestämmelser. Enligt artikel 223.1 b i EG-fördraget får medlemsstaterna vidta åtgärder som de anser nödvändiga för att skydda sina väsentliga säkerhetsintressen i fråga om tillverkning av eller handel med vapen, ammunition och krigsmateriel; sådana åtgärder får dock inte försämra konkurrensvillkoren på den gemensamma marknaden när det

gäller varor som inte är avsedda speciellt för militära ändamål. Rådet har i enlighet med punkten 2 i samma artikel fastställt en lista över varor på vilka bestämmelserna i punkt 1 b skall tillämpas. Prop. 1997/98:68

5 Förbud mot export i vissa fall

Regeringens förslag: Tillstånd till export enligt rådets förordning (EG) nr 3381/94 skall krävas för andra produkter än som avses i artikel 3 i rådsförordningen. Detta skall gälla om Inspektionen för strategiska produkter har informerat exportören om att produkterna är eller kan vara avsedda att användas som delar eller komponenter till sådan krigsmateriel som har förts ut ur landet utan föreskrivet tillstånd eller som har vidareexporterats i strid mot ett tillstånd. Frågor om tillstånd till export i dessa fall skall i första hand prövas av Inspektionen för strategiska produkter.

Promemorians förslag: Förslaget överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser är positiva till eller har inte någon erinran mot förslaget. Inte någon remissinstans har haft något att erinra mot syftet med förslaget. Några remissinstanser är dock tveksamma till den lagtekniska lösningen. Ett par remissinstanser ifrågasätter om ISP har kapacitet att kontrollera export av detta slag. *ISP* anser att man bör beakta risken för att normal handel påverkas negativt. En inte obetydlig andel av dylika delar och komponenter inhandlas i utlandet. Leveranser från dessa länder till tredje länder undandrar sig svensk kontroll. Inspektionen anser vidare att det bör tydliggöras att förslaget inte omfattar produkter som före år 1993 inte klassificerades som krigsmateriel. Inspektionen föreslår vidare att formuleringen "avsedda att användas som delar eller komponenter till sådan krigsmateriel" exemplifieras. Enligt *ISP* bör frågan hur eller av vem det skall konstateras att tidigare krigsmateriel förts ut eller vidareexporterats utan tillstånd behandlas närmare. *Kommerskollegium* bedömer att det föreslagna kravet på exporttillstånd är förenligt med bestämmelserna under världshandelsorganisationen (WTO). Kollegiet anser emellertid att förslaget från allmän handelspolitisk synpunkt inger betänkligheter då det skulle kunna ge upphov till problem för företags normala exportverksamhet då en generell regel av detta slag kommer att beröra ett brett produktsortiment alltifrån t.ex. vanliga skruvar till för ändamålet mer specialanpassade detaljer. *Generaltullstyrelsen* anser att det bör övervägas att låta förslaget omfattas av lagen om krigsmateriel i stället för av lagen om strategiska produkter. *Generaltullstyrelsen* anser vidare att tillståndsplikten också bör omfatta de produkter som täcks av 2 § 11. *Sveriges Försvarsindustrieförening*, *Sveriges Industrieförbund* och *Sveriges Verkstadsindustrier* avstyrker förslaget så som det har utformats i den remitterade promemorian. De föreslår i stället att det i första hand prövas om *ISP* kan ges befogenhet att, i fall då olovlig utförsel eller vidareexport

konstateras, införa underrättelseskyldighet för civila delar för viss produkt och för visst land. I andra hand att man inom ramen för nuvarande krigsmateriellagstiftning inför en kontroll genom tillämpning av krigsmateriellagstiftningens underrättelseskyldighet med omfattande befogenheter för ISP att lämna undantag för underrättelseskyldigheten så att denna begränsas till ursprunglig leverantör vid export av delar till ifrågavarande krigsmateriel till det land dit olaglig utförsel eller vidareexport konstaterats.

Skälen för regeringens förslag: Trots den exportkontroll som finns kan det förekomma att krigsmateriel förs ut ur landet utan föreskrivet tillstånd eller att sådan materiel vidareexporteras i strid mot ett tillstånd. När krigsmateriel på detta sätt olovligt hamnar i ett annat land eller i andra händer kan situationen uppkomma att den som innehar krigsmaterielen behöver delar eller komponenter till den aktuella materielen för att kunna använda, utveckla eller vidmakthålla denna.

För den som innehar sådan krigsmateriel ligger det nära till hands att köpa de produkter som behövs från tillverkaren eller en underleverantör till denne.

Om sådana produkter inte omfattas av vår krigsmateriellagstiftning, direkt av reglerna i rådets förordning (EG) nr 3381/94 eller av reglerna i den svenska lagstiftningen om strategiska produkter, finns det inte någon möjlighet att förhindra export av produkterna i fråga. Detta är inte tillfredsställande. En export av delar eller komponenter till den aktuella materielen är typiskt sett sådan att den kan komma i konflikt med Sveriges utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska intressen. En sådan export kan också strida mot syftet med den nyssnämnda lagstiftningen.

Samtidigt måste framhållas att problemet inte är vanligt förekommande. Även om detta är fallet är det inte tillfredsställande att det för närvarande saknas möjligheter att formellt kunna kontrollera eller ingripa mot en sådan export. Regler bör därför införas som gör detta möjligt.

I det föregående (avsnitt 4) har översiktligt redovisats de regler som gäller på området. Av denna redovisning framgår att exportkontroll av strategiska produkter hör till området för EG:s exklusiva kompetens. Det innebär att en medlemsstat inte själv kan besluta om föreskrifter på området, med mindre EG-rätten i övrigt medger det.

I artikel 5 i rådets förordning (EG) nr 3381/94 har medlemsstaterna givits en viss befogenhet att meddela föreskrifter på området. Där föreskrivs att en medlemsstat får förbjuda eller kräva tillstånd för export av strategiska produkter som inte förtecknas i bilaga 1 till beslut 94/942/GUSP, om det sker för att säkerställa en effektiv exportkontroll i överensstämmelse med förordningens mål. Ett av förordningens syften är, enligt andra övervägandesatsen i ingressen till förordningen, att se till att strategiska produkter omfattas av en effektiv kontroll vid export från gemenskapen.

I sammanhanget bör också framhållas att rådsförordningens tillämpningsområde inte är begränsat enbart till sådana strategiska produkter som kan användas till massförstörelsevapen. Rådsförordningen omfattar också sådana strategiska produkter som kan användas till annan krigsmateriel.

Från EG-rättsliga utgångspunkter finns det således inte några hinder mot att införa en exportkontroll av nu aktuella produkter. Prop. 1997/98:68

Förbud eller tillstånd

Artikel 5.1 i rådets förordning (EG) nr 3381/94 ger medlemsstaterna möjlighet att förbjuda eller kräva tillstånd för export av sådana strategiska produkter som inte förtecknas i bilaga 1 till det förut nämnda GUSP-beslutet. Den fråga som inställer sig är därför huruvida exportkontrollen bör utformas som en förbudsregel eller som en regel om krav på tillstånd. Vid övervägande av valet mellan de båda möjligheterna är det främst följande omständigheter som bör beaktas.

Exportkontrollen enligt den svenska lagstiftningen på området sker genom ett tillståndsförfarande och inte genom direktverkande straffsanktionerade förbud. När det gäller strategiska produkter är huvudregeln att tillstånd skall lämnas. Bara om en export strider mot Sveriges utrikes-, säkerhets- eller försvarspolitiska intressen skall tillstånd vägras (jfr 1 a § lagen om strategiska produkter). Det innebär att frågan om export av en produkt som omfattas av lagstiftningen i varje enskilt fall skall prövas mot dessa intressen. Denna prövning kan leda till att tillstånd till export av en viss produkt kan medges i ett visst fall, medan tillstånd till export av samma slags produkt kan vägras i ett annat fall. Denna skillnad kan t.ex. bero på det land till vilket exporten är avsedd eller det ändamål som produkten är avsedd för.

Det skulle kunna hävdas att export av sådana strategiska produkter som är avsedda att användas som delar eller komponenter till olovligt utförd krigsmateriel alltid skulle strida mot våra utrikes-, säkerhets- eller försvarspolitiska intressen och att tillstånd i praktiken inte i något fall skulle lämnas till export av sådana produkter. Med denna utgångspunkt skulle ett direktverkande straffsanktionerat förbud vara den enklaste lösningen.

Frågan är emellertid enligt regeringens mening inte så enkel.

De produkter som det här är fråga om kan vara av vitt skilda slag. Det kan vara fråga om produkter av mycket enkelt slag på låg teknisk nivå, t.ex. skruvar och muttrar eller däck, som har ett brett användningsområde och som finns allmänt tillgängliga på den internationella marknaden. Det kan också vara fråga om produkter som är av mera avancerat slag med ett smalare användningsområde och som inte finns tillgängliga på marknaden i någon större utsträckning.

Det kan också vara fråga om export till ett land till vilket export enligt lagen om krigsmateriel eller lagen om strategiska produkter inte i något fall skulle tillåtas. Det motsatta kan emellertid också vara fallet.

Frågan rymmer alltså exportsituationer av vitt skilda slag. Det kan därför inte helt uteslutas att en export i något enstaka undantagsfall skulle kunna tillåtas, utan att det skulle strida mot de utrikes-, säkerhets- eller försvarspolitiska intressena.

Ett generellt exportförbud för strategiska produkter som är avsedda att användas som delar eller komponenter till olovligt utförd krigsmateriel är mot denna bakgrund inte någon lämplig lösning. Till detta kommer att en

ordning med direktverkande straffsanktionerade förbud skulle innebära ett nytt inslag i regleringen när det gäller export av strategiska produkter. I stället bör väljas en lösning som innebär att tillstånd skall krävas för export av produkter av nu aktuellt slag.

Prop. 1997/98:68

Utformningen av ett tillståndskrav

Frågan är då hur ett tillståndskrav lämpligen bör utformas.

De produkter som är aktuella går generellt sett inte att definiera, eftersom önskemålet att kontrollera exporten hänför sig till den tilltänkta användningen av dem i det enskilda fallet. Om det är fråga om strategiska produkter som är avsedda att användas som delar eller komponenter till krigsmateriel som lagligen har exporterats till ett annat land, finns inget behov av exportkontroll. Av rättssäkerhetsskäl måste de produkter som skall exporteras liksom exportören identifieras.

I det sammanhanget är det av intresse att jämföra hur gemenskapsordningen enligt artikel 4.1 i rådets förordning (EG) nr 3381/94 är utformad. Artikel 4.1 gäller sådana strategiska produkter som inte omfattas av bilaga 1 till det förut nämnda GUSP-beslutet och som är eller kan vara avsedda att användas i samband med utveckling, produktion, underhåll m.m. av massförstörelsevapen (jfr 2 § 11 lagen om strategiska produkter). För export av sådana produkter gäller ett tillståndskrav, om myndigheterna har informerat exportören om att de ifrågavarande produkterna är eller kan vara avsedda för sådan användning. Det ankommer sedan på den behöriga myndigheten att pröva huruvida tillstånd skall lämnas eller inte. Till detta är i artikel 4.2 kopplat ett krav på exportören att underrätta myndigheterna när han känner till att produkterna är avsedda för något av syftena i artikel 4.1.

Promemorians förslag innebär en lösning som motsvarar den som föreskrivs i artikel 4.1 i rådets förordning (EG) nr 3381/94. Förslaget gäller sådana strategiska produkter som inte omfattas av bilaga 1 till det förut nämnda GUSP-beslutet och som inte heller är avsedda för sådan användning som avses i artikel 4.1 i rådsförordningen. Förslaget innebär ett krav på exporttillstånd om ISP i ett enskilt fall har informerat exportören om att produkterna är eller kan vara avsedda att användas som delar eller komponenter till sådan krigsmateriel som har förts ut ur landet utan föreskrivet tillstånd eller som har vidareexporterats i strid mot villkoren för ett lämnat tillstånd. Enligt förslaget skulle en sådan regel införas i lagen om strategiska produkter.

Sveriges Försvarsindustriförening, Sveriges Industriförbund och Sveriges Verkstadsindustrier har avstyrkt promemorians förslag i denna del. De har i stället föreslagit i första hand att ISP ges en befogenhet att införa en underrättelseskyldighet för civila delar för viss produkt och för visst land i fall då det har konstaterats att krigsmateriel olovligen har förts ut eller vidareexporterats till ett annat land. I andra hand har de föreslagit att man inför en kontroll inom ramen för krigsmateriellagstiftningens regler om underrättelseskyldighet. Generaltullstyrelsen anser att det bör övervägas att låta förslaget omfattas av lagen om krigsmateriel i stället för lagen om strategiska produkter.

Regeringen vill med anledning av dessa synpunkter framhålla följande. De produkter som det här är fråga om utgör inte krigsmateriel och omfattas inte av undantagsbestämmelserna i artikel 223 i EG-fördraget. Syftet med en reglering är att införa en exportkontroll och därmed också kunna förbjuda en export, t.ex. genom att vägra exporttillstånd. Rådets förordning (EG) nr 3381/94 ger en sådan möjlighet i artikel 5.1. Lagen om strategiska produkter kompletterar rådsförordningen. Regler om tillståndskrav för export av nu aktuella produkter bör därför i enlighet med promemorians förslag tas in i den lagen.

I likhet med de flesta remissinstanserna anser regeringen att promemorians förslag när det gäller utformningen av ett tillståndskrav tillgodoser intresset av rättssäkerhet och att det även i övrigt är ändamålsenligt. Genom att tillståndskravet inträder först när exportören i ett enskilt fall har blivit informerad om att produkterna är eller kan vara avsedda att användas som delar eller komponenter till olovligt utförd krigsmateriel, behöver exportören aldrig tveka om vad som gäller. Den föreslagna lösningen ansluter också till den ordning som redan gäller enligt artikel 4.1 i rådsförordningen.

Den föreslagna regeln innebär inte att ett tillståndskrav införs generellt. Det är bara i de särskilda fall när en enskild exportör har fått information om att en tilltänkt export av vissa produkter kan komma att användas för det speciella ändamålet som krav på tillstånd kommer att föreligga. Förslaget bör därför inte föra med sig några sådana handelspolitiska problem eller betänkligheter som ISP och Kommerskollegium har givit uttryck för.

Enligt förslaget skall en förutsättning vara att de strategiska produkterna är eller kan vara avsedda för krigsmateriel som olovligen har utförts ur landet eller som har vidareexporterats i strid mot ett tillstånd. En fråga som har rests i ärendet är hur och vem som skall konstatera detta.

Vad det här är fråga om är krigsmateriel som för export kräver tillstånd. Om viss krigsmateriel finns utomlands är det möjligt att kontrollera om tillstånd har funnits till exporten och till vem krigsmaterielen har exporterats i enlighet med tillståndet.

Om ISP får kännedom om en tilltänkt export av sådana produkter som det här är fråga om, bör ISP själv kunna kontrollera och konstatera om tillstånd har givits till export av den aktuella krigsmaterielen. Något krav på att det skall föreligga en lagakraftvunnen dom på olovlig utförelse eller dylikt bör inte ställas upp. En otillåten export kan ju föreligga även i fall då någon gärningsman inte har kunnat identifieras eller lagföras.

Under remissbehandlingen har efterlysts en närmare precisering av vad som avses med *delar eller komponenter* till krigsmateriel. Med delar eller komponenter avses i sammanhanget alla delar och komponenter som kan ingå i sådan krigsmateriel. Typiska exempel är reservdelar för reparation av krigsmaterielen och produkter som kan användas för att modifiera eller uppgradera krigsmaterielen. Någon närmare definition av vilka produkter det kan bli fråga om går knappast att åstadkomma, eftersom det kan röra sig om produkter av vitt skilda slag.

Till frågan om förslaget också omfattar krigsmateriel som före år 1993 inte klassificerades som krigsmateriel återkommer regeringen i författningskommentaren (till 2 §).

Ett par remissinstanser har också ifrågasatt om ISP har kapacitet att kontrollera export av detta slag. Det ger anledning att framhålla att det självfallet inte kan bli fråga om att kartlägga och förteckna alla de delar eller komponenter som all slags krigsmateriel kan bestå av eller att kartlägga all krigsmateriel som olagligt finns utomlands. Den föreslagna exportkontrollen är bara avsedd för de fall det finns kunskap om att krigsmateriel olagligen finns i ett annat land och en tilltänkt export avser sådana strategiska produkter som är eller kan vara avsedda för denna krigsmateriel. Hur sådan kunskap kan vinnas återkommer regeringen till i det följande (avsnitt 6).

Generaltullstyrelsen anser att tillståndsplikten bör omfatta också de produkter som avses i 2 § 11. En sådan tillståndsplikt framgår emellertid direkt av artikel 4.1 i rådets förordning (EG) nr 3381/94. Någon bestämmelse om detta kan därför inte införas i lagen.

Regeringen anser alltså sammanfattningsvis att den ordning för exportkontroll som har föreslagits i promemorian är ändamålsenlig och lämplig. Promemorians förslag i denna del bör därför genomföras.

Beslutande myndighet

Till grund för ett beslut om exporttillstånd av sådana strategiska produkter som det här är fråga om kommer att ligga överväganden av samma slag som i fråga om annan export av andra strategiska produkter. Beslutsordningen bör därför vara densamma som nu gäller för sådana exporttillstånd. Det innebär att frågor om exporttillstånd i nu aktuella fall bör prövas av ISP eller den myndighet som regeringen bestämmer, med skyldighet för myndigheten att med eget yttrande lämna över ett ärende till regeringens prövning när ärendet har principiell betydelse eller annars är av särskild vikt.

Utförsel till andra medlemsstater

Enligt principen om varors fria rörlighet skall det inte finnas några hinder för utförsel av varor till andra medlemsländer om något annat inte är särskilt föreskrivet.

I rådets förordning (EG) nr 3381/94 finns regler som gör det möjligt för medlemsstaterna att i vissa fall införa tillståndskrav för överföring mellan medlemsstaterna av strategiska produkter. Bestämmelser om detta finns i artiklarna 19 och 20 i rådsförordningen.

Av intresse i detta sammanhang är artikel 19.3 a i rådsförordningen. Enligt denna får en medlemsstat kräva tillstånd för överföring av strategiska produkter från sitt territorium till en annan medlemsstat, om vissa förutsättningar är uppfyllda vid tidpunkten för överföringen. Nämligen att operatören vet att den slutliga destinationen för de ifrågavarande produkterna ligger utanför gemenskapen och det krävs tillstånd enligt artiklarna 3, 4 eller 5 i rådsförordningen för export av

produkterna till den destinationen samt produkterna inte kommer att bearbetas eller behandlas enligt artikel 24 i gemenskapens tullkodex i den medlemsstat till vilken de överförs.

Sverige har utnyttjat den sålunda givna möjligheten att kräva tillstånd genom bestämmelserna i 3 a § andra stycket lagen om strategiska produkter. Genom det förslag som nu läggs fram införs ett tillståndskrav för export av sådana strategiska produkter som är eller kan vara avsedda för krigsmateriel som olovligen befinner sig i ett annat land. Motsvarande tillståndskrav bör gälla också vid utförsel till ett annat medlemsland, om villkoren i artikel 19.3 i övrigt är uppfyllda.

6 Underrättelseskyldighet för exportörer i vissa fall

Regeringens förslag: En exportör, som känner till att dess produkter i ett enskilt fall är avsedda att användas som delar eller komponenter till sådan krigsmateriel som har förts ut ur landet utan föreskrivet tillstånd eller som har vidareexporterats i strid mot ett tillstånd, skall genast underrätta Inspektionen för strategiska produkter om det. Inspektionen skall besluta om tillstånd skall krävas för exporten.

Promemorians förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. I promemorian har föreslagits att underrättelseskyldighet skall föreligga också då exportören känner till att produkterna *kan vara* avsedda för krigsmateriel som olovligen har exporterats till ett annat land.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker eller har inte någon erinran mot förslaget. *Generaltullstyrelsen* anser att underrättelseskyldigheten också bör omfatta de produkter som täcks av lagens 2 § punkt 11. Flera remissinstanser anser dock att promemorieförslaget är tveksamt från rättssäkerhets- och effektivitetssynpunkt. *RÅ* anser att det finns en klar risk för att Europadomstolen vid prövning av ett enskilt fall skulle komma att finna att den föreslagna utformningen av underrättelseskyldigheten strider mot artikel 6 i den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen). Den föreslagna underrättelseskyldigheten synes enligt *RÅ* i många fall kunna innebära att en exportör enligt lag och under straffhot blir skyldig att upplysa ISP om egna tidigare begångna brott. *Rikspolisstyrelsen* anser att exportören inte kan förutses ha fullständig kunskap om att det finns olovligt utförd krigsmateriel till vilken materiel hans produkt kan utgöra komponent. *Sveriges Försvarsindustrieförening*, *Sveriges Industrieförbund* och *Sveriges Verkstadsindustrier* anser att den föreslagna lagtextens lydelse "kan vara avsedd" framstår som oacceptabel. Den skulle medföra rättsosäkerhet och mycket besvärande administrativa konsekvenser för bl.a. svenska företag.

Skälen för regeringens förslag: I det föregående har föreslagits att exporttillstånd skall krävas för sådana produkter som i det enskilda fallet är eller kan vara avsedda att användas för sådan krigsmateriel som olovligen har exporterats till ett annat land och Inspektionen för strategiska produkter har informerat exportören om det. För att myndigheten skall kunna lämna sådan information krävs kunskap om att en sådan export är aktuell.

Sådan kunskap kan vinnas genom den underrättelseverksamhet som förekommer internationellt. Men den som är närmast till denna kunskap är i allmänhet exportören.

På samma sätt som gäller för sådana strategiska produkter som omfattas av artikel 4 i rådets förordning (EG) nr 3381/94 (se särskilt artikel 4.2) bör exportören därför också i nu aktuella fall åläggas en underrättelseskyldighet. Underrättelseskyldigheten bör, i likhet med vad som gäller enligt artikel 4.2 i rådsförordningen, inskränkas till fall där exportören känner till att produkterna är avsedda för det aktuella ändamålet. En sådan underrättelseskyldighet bör föreligga så snart som exportören har fått kännedom om förhållandena, dvs. genast. Det innebär inte att exportören är skyldig att undersöka den tilltänkta användningen. Ofta torde emellertid den tilltänkta användningen vara känd, t.ex. när det är fråga om anbudsgivning i samband med upphandling.

I promemorian har föreslagits att underrättelseskyldighet också skall föreligga när exportören känner till att produkterna *kan vara* avsedda för det aktuella ändamålet. Kritik har under remissbehandlingen riktats mot förslaget i denna del av bl.a. rättssäkerhetsskäl. Regeringen kan i allt väsentligt ansluta sig till de synpunkter som sålunda har framförts. Promemorians förslag i denna del bör därför inte genomföras.

ISP bör vara den myndighet som skall underrättas. På samma sätt som följer av artikel 4.2 i rådets förordning (EG) nr 3381/94 bör ISP efter en sådan underrättelse omedelbart besluta om tillstånd skall krävas för exporten.

RÅ har invänt att det finns en klar risk för att Europadomstolen vid prövning av ett enskilt fall skulle komma att finna att den föreslagna utformningen av underrättelseskyldigheten strider mot artikel 6 i Europakonventionen.

I artikel 6 i Europakonventionen finns bl.a. bestämmelser om vilka rättigheter enskilda har som har blivit anklagade för brott. Den som är misstänkt för brott skall inte behöva bidra till utredningen eller bevisningen i målet genom att göra medgivanden eller tillhandahålla belastande material. Det är åklagaren som skall bevisa den tilltalades skuld, och den tilltalade har rätt att inte uttala sig alls och är inte skyldig att på något sätt underlätta åklagarens uppgift. Av intresse i sammanhanget är Europadomstolens dom i målet Funke mot Frankrike. Klaganden i målet var misstänkt för valutabrott och hade vid vite ålagts att till myndigheterna överlämna vissa handlingar om sina tillgångar i utlandet. Föreläggandet innebar att man sökte tvinga klaganden att tillhandahålla bevis om brott som denne misstänktes ha begått. Europadomstolen ansåg att detta stred mot artikel 6 i konventionen.

När det gäller den föreslagna underrättelseskyldigheten är situationen en annan. En exportör som själv har varit involverad i en otillåten export eller vidareexport av krigsmateriel kan avstå från att leverera delar och komponenter till den aktuella materielen. Genom att avstå från exporten slipper han också att underrätta ISP. Någon konflikt med artikel 6 i Europakonventionen bör därför inte föreligga.

Generaltullstyrelsen anser att underrättelseskyldigheten också bör omfatta de produkter som avses i 2 § 11 i lagen om strategiska produkter. Underrättelseskyldighet för exportören i dessa fall följer dock direkt av artikel 4.2 i rådets förordning (EG) nr 3381/94.

7 Återkallelse av tillstånd

Regeringens förslag: Som villkor för återkallelse av tillstånd till utförsel eller export skall gälla att tillståndshavaren har åsidosatt en föreskrift i rådets förordning (EG) nr 3381/94 eller i lagen om strategiska produkter eller en föreskrift, ett villkor eller en bestämmelse som har meddelats med stöd av lagen.

Promemorians förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. I promemorian har dock inte kopplingen generellt gjorts till tillstånd enligt rådsförordningen och åsidosättandet av föreskrifter i rådsförordningen.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte uttryckligen berört frågan om återkallelse.

Skälen för regeringens förslag: Enligt artikel 9.2 i rådets förordning (EG) nr 3381/94 får de behöriga myndigheterna i en medlemsstat i enlighet med förordningen vägra att utfärda exporttillstånd. De får också återkalla, tillfälligt upphäva eller ändra ett exporttillstånd som de en gång har lämnat. När tillstånd vägras, återkallas, tillfälligt upphävs eller avsevärt begränsas skall myndigheterna bl.a. informera de behöriga myndigheterna i de övriga medlemsstaterna om det. Villkoren för en återkallelse regleras däremot inte i rådsförordningen.

Enligt 8 § första stycket lagen om strategiska produkter kan tillstånd enligt 3 och 5–6 §§ återkallas, om tillståndshavaren har åsidosatt en föreskrift i lagen eller föreskrift, villkor eller bestämmelse som har meddelats med stöd av lagen eller om det finns andra särskilda skäl till återkallelse.

Genom de förslag som nu läggs fram införs krav på tillstånd till export enligt rådsförordningen också i andra fall än som avses i 3 § i dess nuvarande lydelse. Villkoren för återkallelse i 8 § bör gälla också för återkallelse av sådana tillstånd. Detsamma bör gälla för återkallelse av tillstånd till export enligt artikel 4.1 och 4.2 samt tillstånd till utförsel enligt artiklarna 19–21 i samma rådsförordning. Bestämmelserna om återkallelse i 8 § första stycket bör därför ändras i enlighet med det sagda. I rådsförordningen finns också vissa bestämmelser om vad en exportör skall iaktta, t.ex. i artiklarna 14 och 19. Ett åsidosättande av sådana

8 Överklagande

Regeringens förslag: Beslut att vägra tillstånd till export av produkter som är eller kan vara avsedda att användas som delar eller komponenter till krigsmateriel som olagligen befinner sig i tredje land skall inte kunna överklagas. Detsamma skall gälla beslut att vägra exporttillstånd enligt artikel 4 i rådets förordning (EG) nr 3381/94 och beslut som leder till krav på exporttillstånd.

En myndighets beslut om att återkalla tillstånd och beslut om att genomföra kontroller och förelägga vite skall däremot kunna överklagas.

Promemorians förslag: Förslaget överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Bara en remissinstans har uttryckligen uttalat sig i frågan, nämligen *Hovrätten över Skåne och Blekinge*. Hovrätten anser att frågan bör övervägas om inte beslut i ett ärende om att kräva tillstånd för export enligt den föreslagna bestämmelsen bör kunna överklagas.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 8 a § lagen om strategiska produkter får beslut av en annan myndighet än regeringen att återkalla ett tillstånd överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Andra förvaltningsbeslut enligt lagen eller rådets förordning (EG) nr 3381/94 får inte överklagas. Det innebär att beslut om att vägra exporttillstånd inte får överklagas.

Frågan huruvida Europakonventionens krav på tillgång till domstolsprövning gör sig gällande också vid beslut om att avslå en tillståndsansökan togs upp av Lagrådet i samband med de senaste ändringarna i lagen om strategiska produkter (se prop. 1995/96:31 s. 91 f). Lagrådet uttalade i det sammanhanget att det rådde en viss oklarhet om vad som kunde föranleda att en fråga om civila rättigheter uppkom. Lagrådet uttalade vidare att om det framdeles skulle finnas att inte bara återkallelsefrågor utan också frågor om beviljande av tillstånd under vissa förutsättningar var av den karaktären att domstolsprövning krävdes i någon form, det torde bli nödvändigt att se över problemet i hela dess vidd.

I det ovan nämnda lagstiftningsarbetet framhöll regeringen (a. prop. s. 34) att utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska överväganden skall fälla utslaget i tillståndsärendena och att enskilda intressen, t.ex. ett företags intresse av att få avsättning för sina produkter, inte skall vägas in vid prövningen av en ansökan.

Lagrådet har i sitt yttrande över det nu remitterade lagförslaget på nytt tagit upp frågan. Enligt Lagrådet kan det starkt ifrågasättas om inte läget – med den nu föreslagna utvidgningen av lagen till att omfatta också produkter med i hög grad civila användningsområden – förändrats så att

en möjlighet bör öppnas också för överklagande av beslut att vägra tillstånd.

Regeringen vill med anledning av Lagrådets synpunkter framhålla följande. Enligt 1 a § lagen om strategiska produkter är huvudregeln att tillstånd till export skall lämnas. Bara för det fall att ett tillstånd till export skulle strida mot Sveriges utrikes-, säkerhets- eller försvarspolitiska intressen skall tillstånd vägras. Den bedömning som skall göras är således inskränkt till frågan om ett tillstånd strider mot dessa intressen. Någon avvägning mellan dessa intressen och enskildas intressen av att få bedriva ekonomisk verksamhet skall inte göras. Någon anledning att för den nu föreslagna utvidgningen av lagen införa andra kriterier för bedömningen av en tillståndsansökan föreligger enligt regeringens mening inte. Ett beslut att vägra exporttillstånd i fall som omfattas av det förslag som nu läggs fram bör därför inte heller kunna överklagas.

Hovrätten över Skåne och Blekinge har ansett att man bör överväga om ett beslut att kräva tillstånd skall kunna överklagas.

Vad det här är fråga om är dels beslutet att lämna information, dels det beslut om krav på exporttillstånd som skall fattas med anledning av att en exportör har underrättat ISP om en tilltänkt export av det aktuella slaget (jfr avsnitten 5 och 6).

Genom att informera exportören om dessa förhållanden kommer enligt förslaget ett tillståndskrav att gälla för den tilltänkta exporten. I praktiken innebär informationen ett förbud mot export utan tillstånd. Beslutet att lämna en sådan information grundar sig visserligen på en bedömning av produkternas tilltänkta användning och en bedömning av om krigsmaterielen har exporterats utan tillstånd eller om materielen har vidareexporterats i strid mot ett lämnat tillstånd. Frågan huruvida detta i verkligheten är fallet kommer emellertid att bedömas på nytt i samband med prövningen av ansökan om tillstånd. Om exportören i sin tillståndsansökan kan visa att produkterna skall användas för något annat ändamål eller att krigsmaterielen inte olagligen befinner sig i tredje land, föreligger inget hinder mot export. En sådan export kan nämligen inte anses strida mot våra utrikes-, säkerhets- eller försvarspolitiska intressen. Det efterföljande tillståndsförfarandet kan alltså sägas tjäna samma syfte som ett överklagande av det beslut som föranleder tillståndskravet. Från rättssäkerhetssynpunkt finns det således inte något behov att införa en möjlighet till överklagande i dessa fall.

Det finns för närvarande inte något folkrättsligt bindande avgörande som slår fast att sådana beslut som det här är fråga om, dvs. beslut att vägra exporttillstånd eller beslut som leder till krav på exporttillstånd, skulle anses beröra sådana civila rättigheter eller skyldigheter som enligt artikel 6 i Europakonventionen är av den karaktären att domstolsprövning krävs.

Mot denna bakgrund finns det inte något behov av att införa en möjlighet att överklaga sådana beslut till domstol.

Detsamma bör enligt regeringens mening gälla beslut om information eller krav på tillstånd enligt artikel 4 i rådets förordning (EG) nr 3381/94.

Enligt den nuvarande lagen om strategiska produkter har dels den myndighet som skall ta emot deklaration, dels tillsynsmyndigheten rätt att

för kontroll och tillsyn få tillträde till lokaler m.m. där verksamhet bedrivs. *Lagrådet* anser det inte tillfredsställande att så ingripande åtgärder som det är fråga om inte skall kunna angripas och förordar därför att sådana beslut skall kunna överklagas. *Lagrådet* anser av samma skäl att beslut om vitesföreläggande, som kan ges enligt 15 § i den nuvarande lagen om strategiska produkter, skall kunna överklagas.

Regeringen kan för sin del ansluta sig till *Lagrådets* uppfattning att beslut av dessa slag bör kunna överklagas. En sådan möjlighet bör därför införas i lagen.

9 Tillämpningsområdet för lagen om strategiska produkter

Regeringens förslag: Lagen om strategiska produkter görs direkt tillämplig på alla de produktslag som nu är uppräknade i 2 § lagen om strategiska produkter och på sådana produkter som i det enskilda fallet är eller kan vara avsedda att användas som delar eller komponenter till sådan krigsmateriel som har förts ut ur landet eller som har vidareexporterats i strid mot ett tillstånd.

Promemorians förslag: Förslaget överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har någon erinran mot att lagen om strategiska produkter görs direkt tillämplig på alla de produkter som nu är uppräknade i dess 2 §.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 2 § lagen om strategiska produkter gäller lagen i den utsträckning regeringen föreskriver sådana produkter som räknas upp i sammanlagt elva punkter i paragrafen.

Lagtekniken i 2 § lagen om strategiska produkter, dvs. att regeringen skall föreskriva i vilken utsträckning lagen skall tillämpas på sådana produkter som räknas upp i 2 §, hänger samman med de produktförteckningar som är bilagda förordningen om strategiska produkter och har sin bakgrund i de förhållanden som gällde innan Sverige blev medlem i Europeiska unionen.

Det kan ifrågasättas om den använda tekniken att låta regeringen bestämma i vilken utsträckning lagen skall tillämpas på de uppräknade produkterna är ändamålsenlig efter Sveriges medlemskap i Europeiska unionen. Regeringen skall ju dessutom enligt 3 § första stycket lagen om strategiska produkter föreskriva vilka produkter som omfattas av krav på tillstånd till utförsel enligt rådsförordningen.

I förteckningarna i förordningen om strategiska produkter anges specifikt vilka produkter enligt 2 § som lagen och rådets förordning (EG) nr 3381/94 tillämpas på och vilka produkter som därmed omfattas av tillståndskrav enligt lagen och rådsförordningen. Andra strategiska produkter omfattas av ett sådant tillståndskrav direkt på grund av rådsförordningen (t.ex. produkter som avses i artikel 4.1) eller, som i fall

som det nu aktuella, på grund av regler som en medlemsstat har beslutat med stöd av artikel 5.1 i rådets förordning (EG) nr 3381/94. Prop. 1997/98:68

Det anförda ger vid handen att lagen lämpligast bör göras direkt tillämplig på alla de produkter som nu är uppräknade i 2 § samt på de produkter som berörs av förslagen i det föregående om krav på exporttillstånd för produkter som är eller kan vara avsedda att användas för krigsmateriel som olagligt exporterats till ett annat land (avsnitten 5 och 6).

Genom att lagen görs direkt tillämplig på de uppräknade produkterna måste vissa justeringar göras i nuvarande 5 och 6 §§. Till denna fråga återkommer regeringen i författningskommentaren (till 10 och 12 §§).

10 Straff

Regeringens förslag: Bestämmelserna om varusmuggling och försök till det i lagen om straff för varusmuggling skall tillämpas på all export utan tillstånd enligt rådets förordning (EG) nr 3381/94.

En exportör som åsidosätter sin skyldighet att underrätta Inspektionen för strategiska produkter om att en tilltänkt export avser produkter som är avsedda att användas för krigsmateriel som olagligen befinner sig i utlandet, skall dömas till böter eller fängelse i högst sex månader. Detsamma skall gälla den som åsidosätter sin underrättelse- eller uppgiftsskyldighet enligt artiklarna 4.2, 19.1 a och 19.2 i rådets förordning (EG) nr 3381/94 eller sin arkiveringsskyldighet enligt artiklarna 14.2 och 19.2 i rådsförordningen.

Promemorians förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Promemorian innehåller inte något förslag om straff för den som åsidosätter sin uppgiftsskyldighet enligt artikel 19.1 a och 19.2 i rådförordningen eller sin arkiveringsskyldighet enligt samma förordning.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte haft någon erinran mot promemorians förslag.

Skälen för regeringens förslag: Enligt artikel 17 i rådets förordning (EG) nr 3381/94 skall varje medlemsstat vidta lämpliga åtgärder för att säkerställa en korrekt tillämpning av samtliga bestämmelser i förordningen. Medlemsstaterna skall särskilt fastställa påföljder vid överträdelse av bestämmelserna i förordningen eller av de bestämmelser som antas för dess tillämpning.

Export och utförsel utan tillstånd

Lagen (1960:418) om straff för varusmuggling (varusmugglingslagen) gäller i dag bl.a. vid utförsel utan tillstånd, om tillståndskravet är reglerat i

lag eller författning. Däremot torde varusmuggningslagen inte vara direkt tillämplig om tillståndskravet är reglerat i en EG-förordning.

Vidare är enligt EG:s terminologi begreppet export reserverat för sådan utförsel från medlemsstaterna som sker till tredje land, dvs. till ett land utanför EG. Export i den mening som följer av rådets förordning (EG) nr 3381/94 är därför inte till alla delar straffbelagt enligt varusmuggningslagen, som bara tillämpas på införsel till Sverige och utförsel från Sverige. Export kan nämligen ske från ett annat EG-land än Sverige. Enligt artikel 7 i rådsförordningen skall exporttillstånd alltid ges av de behöriga myndigheterna i den medlemsstat där exportören är etablerad. Detta gäller alltså också för de fall då de varor som skall exporteras befinner sig i ett annat EG-land.

Mot denna bakgrund har i 3 a § första stycket lagen om strategiska produkter tagits in en bestämmelse som innebär att bestämmelserna om varusmuggling och försök därtill i varusmuggningslagen skall tillämpas på export utan tillstånd av produkter som enligt 3 § omfattas av krav på tillstånd enligt rådets förordning (EG) nr 3381/94. Enligt 3 § meddelar regeringen föreskrifter om vilka produkter som skall omfattas av ett sådant krav på tillstånd.

Eftersom exporten kan ske från ett annat EG-land bör i lagen om strategiska produkter även tas in en bestämmelse som innebär att bestämmelserna om varusmuggling och försök därtill i varusmuggningslagen skall tillämpas på sådan export som avses med förslagen i det föregående (se avsnitten 5 och 6).

I det föregående har föreslagits att bestämmelserna i 2 § lagen om strategiska produkter skall göras direkt tillämpliga. Som en följd av detta bör export utan tillstånd enligt artikel 4 i rådsförordningen också uttryckligen omfattas av varusmuggningslagen.

Åsidosättande av skyldigheter enligt rådsförordningen

I det föregående (avsnitt 6) har föreslagits en underrättelseskyldighet för en exportör som känner till att produkter som är tilltänkta för export är avsedda att användas som delar eller komponenter till krigsmateriel som olovligen befinner sig i tredje land. På samma sätt som ett åsidosättande av motsvarande skyldighet enligt artikel 4.2 i rådsförordningen, bör ett åsidosättande av den nu föreslagna underrättelseskyldigheten kunna straffas. En bestämmelse om detta bör därför föras in i lagen.

Även ett åsidosättande av den uppgiftsskyldighet som följer av artikel 19.1 a eller 19.2 i rådets förordning (EG) nr 3381/94 liksom den som åsidosätter sin arkiveringsskyldighet enligt 18 § i lagen om strategiska produkter och artiklarna 14.2 eller 19.2 i rådets förordning (EG) nr 3381/94 bör kunna straffas. Bestämmelser om detta bör därför föras in i lagen.

11 Vissa definitioner

Regeringens förslag: Begreppen strategiska produkter, export, exportör och exportdeklaration definieras i lagen om strategiska produkter.

Promemorians förslag: Förslaget överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte haft någon erinran mot förslaget. *ISP* anser dock att i definitionen av strategiska produkter uttrycket militära ändamål bör exemplifieras. *Svenska Handelskammarförbundet* anser att det är angeläget att begreppen krigsmateriel, dubbelanvändningsteknologi och strategiska produkter ges en klar och entydig definition. *Försvarets forskningsanstalt (FOA)* anser att ordet strategiska i definitionen av strategiska produkter kunde utvecklas för tydlighets skull.

Skälen för regeringens förslag: I 2 a § lagen om strategiska produkter (ändrad senast 1994:718) definieras vissa begrepp som används i lagen. Definitioner av vissa begrepp finns också i artikel 2 i rådets förordning (EG) nr 3381/94. En del av dessa begrepp återfinns också i lagen om strategiska produkter. Det gäller begreppen strategiska produkter, som visserligen i den svenska översättningen av rådsförordningen benämns "varor med dubbla användningsområden", export och exportör. I artikel 2 i rådsförordningen definieras även begreppet exportdeklaration som bl.a. används i definitionen av begreppet exportör.

För att det inte skall råda någon som helst tvekan om att begreppen i den svenska lagstiftningen har samma innebörd som i rådsförordningen och för att underlätta tillämpningen av lagen om strategiska produkter, bör begreppen definieras också i den svenska lagen. *ISP* anser att begreppet militära ändamål i definitionen av begreppet strategiska produkter bör exemplifieras. *FOA* anser att begreppet strategiska i samma definition bör utvecklas. *Svenska Handelskammarförbundet* har föreslagit att begreppen krigsmateriel och dubbelanvändningsteknologi också definieras.

Med anledning av dessa synpunkter vill regeringen framhålla följande. Syftet med definitionerna är att underlätta tillämpningen av lagstiftningen, som i detta fall kompletterar rådets förordning (EG) nr 3381/94.

Begreppet strategiska produkter har en etablerad användning i Sverige. Begreppet används emellertid inte i rådsförordningen. I denna används begreppet varor med dubbla användningsområden. Med båda dessa begrepp menas – och måste menas – samma sak. Det är av den anledningen som en definition av begreppet strategiska produkter som överensstämmer med rådsförordningens definition bör föras in i lagen. Att ytterligare definiera begreppet strategiska eller begreppet militära ändamål kan knappast komma att underlätta tillämpningen av lagen. Detta särskilt som de produkter som omfattas av lagen anges i 2 § och i regeringens föreskrifter om vilka produkter som skall omfattas av rådsförordningens tillståndskrav. I övrigt styrs tillämpningen av lagen när det gäller strategiska produkter av ändamålet för den tilltänkta användningen av produkten (jfr artikel 4 i rådsförordningen och regeringens förslag i avsnitten 5 och 6).

Begreppet dubbelanvändningsteknologi används överhuvudtaget inte i lagen och behöver därför inte definieras. När det gäller begreppet krigsmateriel används det i den föreslagna lagen bara i samband med

lagstiftningen om krigsmateriel. Någon tvekan om begreppets innebörd, nämligen att det är fråga om sådan krigsmateriel som omfattas av krigsmateriellagstiftningen, kan därför knappast föreligga. Enligt regeringens mening behöver begreppet därför inte definieras särskilt.

I nuvarande 2 a § definieras begreppet tillhandahållande, varmed förstås bl.a. försäljning, lån eller gåva. *Lagrådet* har påpekat att uppräknningen inte innehåller förfarande genom byte, något som annars är vanligt i den civilrättsliga lagstiftningen. Någon förklaring till varför man utelämnat bytestransaktioner här eller måhända valt att dra gränsen vid sådana transaktioner har inte gått att få fram genom de förarbeten som har föregått bestämmelsen.

Regeringen kan med anledning av *Lagrådets* påpekande i denna del konstatera att begreppet tillhandahållande definieras på samma sätt i lagen om strategiska produkter som i lagen om krigsmateriel. Att låta begreppet omfatta även byte kräver närmare överväganden som inte kan göras i detta sammanhang.

12 En ny lag om strategiska produkter

Regeringens förslag: Den nuvarande lagen om strategiska produkter ersätts med en helt ny lag med samma namn.

Promemorians förslag: Frågan har inte behandlats i promemorian.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte uttalat sig i frågan.

Skälen för regeringens förslag: Lagen om strategiska produkter trädde i kraft den 1 juli 1991. Sedan dess har den ändrats åtta gånger. De ändringar som föreslås i denna proposition för med sig de nionde ändringarna sedan lagens tillkomst.

Genom alla ändringar i lagen har det blivit nödvändigt att använda sig av bokstavs-beteckningar till paragrafnumren i stor utsträckning. Genom de tillägg som har gjorts vid olika tillfällen har lagens disposition inte blivit helt ändamålsenlig. För att få en enhetlig numrering, ändamålsenlig disposition och en mer lättillgänglig text bör lagen ersättas med en ny lag.

Förslaget innebär att hänvisningarna till den nuvarande lagen om strategiska produkter måste ändras i lagen (1988:205) om rättsprövning av vissa förvaltningsbeslut, lagen (1992:1300) om krigsmateriel och lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen.

13 Kostnader

Regeringens bedömning: Förslaget i sig leder inte till ökade kostnader.

Promemorians bedömning: I promemorian har frågan inte berörts.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte uttalat sig i frågan.

Skälen för regeringens bedömning: Det finns anledning att anta att förslagen i det föregående (se avsnitten 5 och 6) kommer att leda till ett mycket begränsat antal ärenden om exporttillstånd. Verksamheten hos ISP bekostas genom avgifter från företag vars produkter omfattas av myndighetens tillsyn. Regeringen kan komma att handlägga överlämnade ärenden. Kostnaderna för detta får bedömas bli försumbara och under alla förhållanden kunna klaras av inom ramen för befintliga resurser.

De fall som skulle kunna hamna i allmän förvaltningsdomstol, nämligen överklagande av beslut om återkallelse av tillstånd och beslut om att genomföra kontroller och förelägga vite (se avsnitt 8) kan förväntas bli än färre, om ens några alls. Några särskilda kostnader för de allmänna förvaltningsdomstolarna förutses därför inte.

14 Ikraftträdande m.m.

Den nya lagen om strategiska produkter liksom de följdändringar i annan lagstiftning som den nya lagen föranleder bör träda i kraft den 1 juli 1998.

Beträffande övergångsbestämmelser hänvisas till författningskommentaren (avsnitt 15.1).

15.1 Förslaget till lag om strategiska produkter

Tillämpningsområde

1 § Denna lag gäller kontroll av strategiska produkter.

Lagen innehåller också vissa kompletterande bestämmelser till rådets förordning (EG) nr 3381/94 av den 19 december 1994 om upprättandet av en gemenskapsordning för kontroll av export av varor med dubbla användningsområden.

Utöver vad som sägs i denna lag kan bestämmelserna i lagen (1992:1300) om krigsmateriel och lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet vara tillämpliga.

Paragrafen motsvarar 1 § i den nuvarande lagen (1 § ändrad senast 1995:500).

2 § Lagen gäller

1. fullständiga robot- och raketsystem och andra obemannade luftfarkoster som kan utnyttjas som bärare av massförstörelsevapen,

2. delsystem, komponenter och konstruktionsmaterial för sådana system som avses i 1 och som kan uppnå en räckvidd av minst 300 kilometer,

3. provnings- och tillverkningsutrustning för system, delsystem och komponenter som avses i 1 och 2,

4. biologiska ämnen som kan användas i biologiska stridsmedel och kemiska prekursorer (utgångsämnen) som kan användas för tillverkning av kemiska stridsmedel,

5. utrustning som kan användas för tillverkning av biologiska eller kemiska stridsmedel samt av sådana biologiska ämnen och kemiska prekursorer som avses i 4,

6. kärnämnen, mineraler med halt av kärnämne, det som har framställts av kärnämne eller varor där sådana ämnen ingår,

7. utrustning eller material som har särskilt konstruerats eller ställts i ordning för bearbetning, användning eller framställning av kärnämnen,

8. utrustning eller material som kan användas för framställning av kärnladdningar,

9. andra högteknologiska produkter som direkt eller indirekt kan användas i förstörelsebringande syfte,

10. programvaror för automatisk databehandling och andra programvaror särskilt utformade för produkter som avses i 1–3 och 9 eller utrustning eller material som avses i 5, 7 och 8,

11. produkter i övrigt som avses i artikel 4.1 och 4.2 i rådets förordning (EG) nr 3381/94, och

12. produkter i övrigt som i ett enskilt fall är eller kan vara avsedda att användas som delar eller komponenter till sådan krigsmateriel

- som har förts ut ur landet i strid mot bestämmelserna i lagen (1992:1300) om krigsmateriel, lagen (1988:558) om förbud mot utförsel av krigsmateriel, m.m., lagen (1982:513) om förbud mot utförsel av krigsmateriel, m.m. och kungörelsen (1949:614) angående förbud mot utförsel från riket av krigsmateriel, eller
- som har vidareexporterats i strid mot ett tillstånd som har lämnats enligt dessa författningar.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 2 § i den nuvarande lagen (2 § ändrad senast 1995:500).

Enligt den ordning som nu gäller är det regeringen som skall föreskriva i vilken utsträckning lagen skall tillämpas på de produkter som räknas upp i paragrafen. Enligt förslaget blir lagen nu direkt tillämplig på dessa produkter (jfr avsnitt 9).

I *punkten 11* har i stället för en beskrivning av vilka produkter som avses en hänvisning gjorts till artikel 4.1 och 4.2 i rådets förordning (EG) nr 3381/94. På så sätt kommer det att råda en ordagrann överensstämmelse med rådsförordningen.

Därutöver har i förhållande till de nuvarande bestämmelserna ytterligare en punkt lagts till, *punkt 12*. Tillägget hänger samman med de förslag som regeringen har lagt fram i det föregående (se avsnitten 5 och 6).

I förhållande till promemorians lagförslag har ett förtydligande gjorts. Produkterna skall vara eller kunna vara avsedda att användas till sådan krigsmateriel som har förts ut ur landet i strid mot bestämmelserna i lagen (1992:1300) om krigsmateriel eller äldre lag på området. Därvid har gränsen satts vid kungörelsen (1949:614) angående förbud mot utförsel från riket av krigsmateriel som trädde i kraft den 1 januari 1950. Det innebär att punkten 12 bara avser sådan krigsmateriel som olovligen har förts ut eller vidareexporterats efter den 1 januari 1950. Frågan om utförsel har skett i strid mot bestämmelser i lag skall alltså bedömas med utgångspunkt från den lagstiftning som gällde vid tidpunkten för utförseln. Sådana produkter som inte klassificerades som krigsmateriel vid den tidpunkten då produkten fördes ut ur landet, avses sålunda inte.

Definitioner

3 § I denna lag förstås med

strategiska produkter: produkter som kan användas både för civila och militära ändamål (dubbla användningsområden),

tillhandahållande: försäljning, upplåtelse, utbudande mot ersättning, lån, gåva eller förmedling,

tillverkningsrätt: varje rätt att tillverka en produkt som omfattas av lagens bestämmelser,

kärnämne: uran, plutonium eller andra ämnen som används eller kan användas för utvinning av kärnenergi (kärnbränsle) eller föreningar där ett sådant ämne ingår, torium eller andra ämnen som är ägnade att omvandlas till kärnbränsle eller föreningar där ett sådant ämne ingår, och använt kärnbränsle som inte har placerats i slutförvar.

Med *export*, *exportör* och *exportdeklaration* avses i denna lag detsamma som i artikel 2 i rådets förordning (EG) nr 3381/94.

Paragrafen motsvarar delvis 2 a § i den nuvarande lagen (2 a § ändrad senast 1994:718).

I paragrafen definieras nu också vissa andra begrepp som finns i rådets förordning (EG) nr 3381/94. De nya begrepp som definieras är *strategiska produkter*, *export*, *exportör* och *exportdeklaration*. Begreppen definieras på samma sätt som i artikel 2 i rådsförordningen. Begreppet strategiska produkter används inte i rådsförordningen. Det begrepp som används där är *varor med dubbla användningsområden*. Någon skillnad i betydelse mellan de olika begreppen i rådsförordningen och i den svenska lagen föreligger inte.

Beträffande den närmare motiveringen till förslaget i denna del kan hänvisas till vad som sagts i det föregående (avsnitt 11).

Tillstånd

4 § Tillstånd enligt denna lag eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen skall lämnas, om det inte strider mot Sveriges utrikes-, säkerhets- eller försvarspolitiska intressen.

5 § Frågor om tillstånd enligt denna lag och enligt rådets förordning (EG) nr 3381/94 prövas av Inspektionen för strategiska produkter eller av den myndighet som regeringen bestämmer.

En myndighet skall med eget yttrande lämna över ett ärende till regeringens prövning, om ärendet har principiell betydelse eller annars är av särskild vikt.

Regeringen får meddela ytterligare föreskrifter om överlämnande av ärenden till regeringen.

Paragraferna motsvarar 1 a och 1 b §§ i den nuvarande lagen (1 a § ändrad senast 1995:1661, 1 b § tillkom genom 1995:1661).

Export och utförsel

6 § Regeringen får meddela föreskrifter om

1. vilka produkter enligt 2 § som skall omfattas av krav på tillstånd till export enligt artikel 3 i rådets förordning (EG) nr 3381/94,

2. vilka produkter enligt 2 § som skall omfattas av krav på tillstånd till utförsel enligt artikel 19.1 b i rådets förordning (EG) nr 3381/94,

3. vilka produkter enligt 2 § som artikel 19.1 a och 19.2 i rådets förordning (EG) nr 3381/94 skall tillämpas på.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter för att komplettera bestämmelserna om exporttillstånd i artikel 6 i rådets förordning (EG) nr 3381/94.

Paragrafen motsvarar delvis 3 § i den nuvarande lagen (3 § ändrad senast 1995:500).

Enligt den föreslagna bestämmelsen får regeringen enligt *första stycket i punkterna 1 och 2* liksom hittills meddela föreskrifter om vilka produkter som skall omfattas av krav på tillstånd till export och utförsel enligt rådets förordning (EG) nr 3381/94. Till skillnad mot den nu gällande bestämmelsen preciseras de artiklar som avses i rådsförordningen.

Punkten 3 är helt ny och innebär att regeringen får meddela föreskrifter om vilka produkter som skall omfattas av rådsförordningens krav på uppgiftslämnande.

Andra stycket motsvarar i sin helhet 3 § andra stycket i den nuvarande lagen.

7 § Tillstånd till export enligt artikel 5 i rådets förordning (EG) nr 3381/94 krävs för andra produkter än som avses i 6 § första stycket 1, om Inspektionen för strategiska produkter i ett enskilt fall har informerat exportören om att produkterna är eller kan vara avsedda för något sådant ändamål som avses i 2 § 12.

En exportör som känner till att hans produkter i ett enskilt fall är avsedda för något sådant ändamål som avses i 2 § 12 är skyldig att genast underrätta Inspektionen för strategiska produkter om det. Inspektionen skall därvid besluta om tillstånd skall krävas för exporten.

Paragrafen är helt ny och genomför förslaget om krav på exporttillstånd för produkter som är eller kan vara avsedda för krigsmateriel som olagligen har förts ut ur landet eller vidareexporterats. I förhållande till promemorians lagförslag har lagtexten i första stycket förtydligats. Sålunda gäller kravet på exporttillstånd enligt den föreslagna 7 § inte sådana produkter som redan omfattas av krav på exporttillstånd enligt 6 § första stycket 1, som genomför artikel 3 i rådsförordningen. Genom den föreslagna lydelsen av 7 § första stycket kommer nu tydligare till uttryck att kravet på exporttillstånd inträder först när ISP i ett enskilt fall har informerat exportören om att produkterna är eller kan vara avsedda att användas för något sådant ändamål som närmare anges i 2 § 12.

Förslaget i första stycket i fråga om möjligheten att införa krav på exporttillstånd har redovisats i avsnitt 5. Förslaget i fråga om underrättelseskyldighet i vissa fall för en exportör har redovisats i avsnitt 6.

8 § Utförsel som avses i artiklarna 19.3 och 20 i rådets förordning (EG) nr 3381/94 får inte äga rum utan tillstånd.

Krav på tillstånd till utförsel enligt artikel 19.3 i rådets förordning (EG) nr 3381/94 skall gälla för sådana produkter som avses i 6 § första stycket 1 och 7 § samt i artikel 4.1 och 4.2 i rådets förordning (EG) nr 3381/94.

Regeringen får meddela föreskrifter om vilka produkter enligt 2 § som skall omfattas av krav på tillstånd till utförsel enligt artikel 20 i rådets förordning (EG) nr 3381/94.

Paragrafens *första stycke* motsvarar i huvudsak 3 a § andra stycket i den nuvarande lagen (3 a § tillkom genom 1995:500).

Enligt 3 a § andra stycket får utförsel som avses i artiklarna 19–21 i rådets förordning inte ske utan tillstånd. Enligt rådets förordning (EG) nr 3381/94 får medlemsstaterna meddela föreskrifter om tillståndsplikt för utförsel till ett annat EG-land av produkter som avses i artiklarna 19.3 och 20. Tillståndsplikten för utförsel till ett annat EG-land av produkter som avses i artiklarna 19.1 b och 21 i samma rådsförordning följer direkt av rådsförordningen. Det är därför inte helt i enlighet med EG-rätten att också i nationell lagstiftning meddela föreskrifter om detta. För att den svenska regleringen skall helt komma i överensstämmelse med EG-rätten har den föreslagna bestämmelsen i 8 § första stycket preciserats så att bestämmelsen endast omfattar utförsel som avses i artiklarna 19.3 och 20 i rådsförordningen.

Den föreslagna bestämmelsen i *andra stycket* är ny och innebär en precisering av vilka produkter som skall omfattas av krav på tillstånd till utförsel enligt artikel 19.3 i rådets förordning (EG) nr 3381/94.

Tredje stycket är också nytt och innebär att regeringen får meddela föreskrifter om vilka produkter som skall omfattas av krav på tillstånd enligt artikel 20 i rådsförordningen. I fråga om de produkter som kan omfattas av ett sådant krav på tillstånd hänvisar artikel 20 nämligen till bilaga 5 till GUSP-beslutet. Det beslutet är inte direkt tillämpligt i medlemsstaterna och måste därför genomföras på nationell nivå.

9 § För tillstånd till utförsel av använt kärnbränsle gäller de begränsningar som anges i 20 a och 24 §§ strålskyddslagen (1988:220).

Paragrafen motsvarar 4 § i den nuvarande lagen (4 § ändrad senast 1995:876).

Avtal om tillverkningsrätt

10 § Avtal som innebär upplåtelse eller överlåtelse av tillverkningsrätt till produkter som avses i 2 § 1–5 och 7–9 till någon i utlandet får inte ingås här i landet utan tillstånd, om produkterna inte får föras ut från

Sverige eller exporteras utan tillstånd enligt denna lag eller enligt rådets förordning (EG) nr 3381/94.

Svenska myndigheter, svenska företag samt den som är bosatt eller stadigvarande vistas här får inte heller i utlandet ingå ett sådant avtal utan tillstånd.

Prop. 1997/98:68

Paragrafens *första stycke* motsvarar i sak 5 § första stycket i den nuvarande lagen (5 § ändrad senast 1995:500).

I förhållande till den bestämmelsen har lagts till att det skall vara sådana produkter som omfattas av krav på tillstånd till export eller utförsel enligt lagen om strategiska produkter eller rådets förordning (EG) nr 3381/94. Ändringen är föranledd av att lagen görs direkt tillämplig på de produktslag som anges i 2 §. Enligt den ordning som nu gäller är det regeringen som föreskriver i vilken utsträckning lagen skall gälla på de uppräknade produkterna.

Paragrafens *andra stycke* motsvarar med en liten språklig justering helt 5 § andra stycket i den nuvarande lagen.

Ändring av avtal

11 § Avtal om tillägg till eller ändring av avtal av det slag som kräver tillstånd enligt 10 § får inte ingås utan tillstånd, om tillägget eller ändringen avser

1. de produkter som omfattas av avtalet,
2. vidareupplåtelse eller vidareöverlåtelse av rätt enligt avtalet,
3. rätt att tillhandahålla produkt till mottagare som inte har angivits tidigare, eller
4. förlängning av avtalets giltighetstid.

Paragrafen motsvarar 5 a § i den nuvarande lagen (5 a § ändrad senast 1994:718).

Tillhandahållande

12 § Produkter som avses i 2 § och som finns i utlandet får inte här i landet tillhandahållas åt någon i utlandet utan tillstånd, om produkterna inte får föras ut från Sverige eller exporteras utan tillstånd enligt denna lag eller enligt rådets förordning (EG) nr 3381/94.

Svenska myndigheter, svenska företag samt den som är bosatt eller stadigvarande vistas här får inte heller i utlandet tillhandahålla sådana produkter utan tillstånd.

Paragrafen motsvarar i sak 6 § i den nuvarande lagen (6 § ändrad senast 1995:500).

I paragrafens *första stycke* har gjorts ett tillägg av samma slag och av samma skäl som har redovisats i författningskommentaren till den föreslagna bestämmelsen i 10 § första stycket. Prop. 1997/98:68

Införsel

13 § Produkter som avses i 2 § 4 får inte föras in i landet utan tillstånd.
Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från detta tillståndskrav för vissa produkter eller för införsel från vissa länder.

Paragrafen motsvarar helt 6 a § i den nuvarande lagen och träder i kraft den dag regeringen bestämmer (jfr SFS 1994:121, 6 a § ändrad senast 1995:499).

Villkor

14 § Ett tillstånd enligt denna lag får förenas med villkor samt med kontroll- och ordningsbestämmelser.

Paragrafen motsvarar helt 7 § i den nuvarande lagen.

Återkallelse

15 § Tillstånd till utförsel eller export enligt denna lag eller enligt rådets förordning (EG) nr 3381/94 och tillstånd enligt 10–12 §§ kan återkallas, om tillståndshavaren har åsidosatt en föreskrift i denna lag eller rådets förordning (EG) nr 3381/94 eller en föreskrift, ett villkor eller en bestämmelse som har meddelats med stöd av lagen eller om det finns andra särskilda skäl till återkallelse.

En återkallelse får inte avse tillstånd till avtal enligt 10 eller 11 § som redan har ingåtts.

En återkallelse gäller med omedelbar verkan, om inte något annat beslutas.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 8 § i den nuvarande lagen (8 § ändrad senast 1995:1661).

En ändring i förhållande till 8 § som har gjorts innebär att alla tillstånd till utförsel eller export enligt lagen om strategiska produkter eller rådets förordning (EG) nr 3381/94 kan återkallas, dvs. även tillstånd enligt artiklarna 4 och 19–21.

Vidare har den ändringen gjorts att ett åsidosättande av en föreskrift i rådsförordningen också kan leda till att ett tillstånd återkallas. Förslagen i denna del har närmare redovisats i avsnitt 7.

16 § Föreskrifter om skyldighet för tillverkare av produkter som avses i denna lag att betala årliga avgifter för att täcka statens kostnader för Inspektionen för strategiska produkter finns i 22 § lagen (1992:1300) om krigsmateriel.

Den som är avgiftsskyldig skall varje år lämna en deklaration till inspektionen med de uppgifter som behövs för att bestämma avgifterna, enligt de närmare föreskrifter som regeringen meddelar.

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från deklarationsskyldigheten.

Paragrafen motsvarar 6 d § i den nuvarande lagen (6 d § tillkom genom 1995:1661).

17 § Enligt de närmare föreskrifter som regeringen meddelar skall en deklaration varje år lämnas av den som

1. producerar, bereder, förbrukar, för in, för ut eller exporterar produkter som avses i 2 § 4,

2. under något av de tre senaste åren har producerat, berett, förbrukat, fört in, fört ut eller exporterat sådana produkter, eller

3. producerar diskreta organiska kemikalier.

Deklarationen skall innehålla uppgifter om

1. verksamheten under det gångna kalenderåret,

2. den verksamhet som planeras för det kommande kalenderåret,

3. ändringar i verksamheten som planeras för det pågående kalenderåret.

Deklarationen skall ges in till den myndighet som regeringen bestämmer.

Paragrafen motsvarar 6 b § i den nuvarande lagen (6 b § ändrad senast 1995:1661).

Uppgiftskontroll

18 § Den som har lämnat en deklaration enligt 17 § skall, på begäran av den myndighet som avses i 17 § tredje stycket, också lämna de upplysningar och handlingar som kan behövas för kontroll av uppgifterna i deklarationen.

För denna kontroll har företrädare för myndigheten rätt till tillträde till de områden, lokaler och anläggningar där sådan verksamhet bedrivs som omfattas av deklarationsskyldigheten och får där göra

undersökningar och ta prover. Vad som nu har sagts gäller dock inte bostadsutrymmen.

Polismyndigheten skall lämna det biträde som behövs för att kontrollen skall kunna genomföras.

Prop. 1997/98:68

Paragrafen motsvarar 6 c § i den nuvarande lagen (6 c § ändrad senast 1995:1661). På förslag av *Lagrådet* har den ändringen gjorts att rätten till tillträde inte skall gälla bostadsutrymmen (jfr 20 § andra stycket i det följande).

Tillsyn och kontroll

19 § Tillsyn och annan kontroll av efterlevnaden av bestämmelserna i rådets förordning (EG) nr 3381/94 skall utövas av Inspektionen för strategiska produkter eller av den myndighet som regeringen bestämmer (tillsynsmyndigheten).

Regeringen får meddela föreskrifter om tillsynen.

20 § Tillsynsmyndigheten har rätt att på begäran få de upplysningar och handlingar som behövs för kontrollen av den som för utförsel eller export tar befattning med strategiska produkter.

Tillsynsmyndigheten har rätt att få tillträde till lokaler där den som avses i första stycket bedriver sin verksamhet. Vad som nu har sagts gäller dock inte bostadsutrymmen.

Polismyndigheten skall lämna det biträde som behövs för att kontrollen skall kunna genomföras. Tillsynsmyndigheten får begära biträde även av andra statliga myndigheter för sin tillsyn.

21 § Den som enligt artikel 14.2 eller artikel 19.2 i rådets förordning (EG) nr 3381/94 är skyldig att bevara och på begäran av tillsynsmyndigheten visa upp handlingar skall bevara dessa i fem år eller den längre tid som för vissa uppgifter eller handlingar kan vara föreskriven i annan lag eller författning.

Paragraferna motsvarar 16–18 §§ i den nuvarande lagen (16 § ändrad senast 1995:1661, 17 och 18 §§ tillkom genom 1995:500). 20 § har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Straff m.m.

22 § Bestämmelser om olovlig utförsel och försök till sådant brott finns i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling.

Bestämmelserna om varusmuggling och försök till sådant brott i lagen om straff för varusmuggling tillämpas i fråga om

1. export utan tillstånd av produkter som avses i 6 § första stycket 1 och 7 § samt i artikel 4.1 och 4.2 i rådets förordning (EG) nr 3381/94, och
2. utförsel utan tillstånd av produkter som avses i 6 § första stycket 2 och artikel 21 i rådets förordning (EG) nr 3381/94.

Paragrafens *första stycke* motsvarar 9 § i den nuvarande lagen.

Andra stycket motsvarar i huvudsak nuvarande 3 a § första stycket. Den ändring som har gjorts innebär att varusmuggningslagens regler om varusmuggling och försök till det blir tillämpliga också på export utan tillstånd av sådana produkter som omfattas av krav på exporttillstånd och som är eller kan vara avsedda för krigsmateriel som olagligen befinner sig i utlandet (se avsnitten 5 och 6). Ändringen innebär vidare att samma regler skall tillämpas på export utan tillstånd som avses i artikel 4 i rådets förordning (EG) nr 3381/94 och utförsel utan tillstånd av sådana produkter som avses i 6 § första stycket 2 och artikel 21 i samma rådsförordning. Förslagen i denna del har redovisats i avsnitt 10.

23 § Den som bryter mot 10, 11 eller 12 § döms,

1. om gärningen har skett uppsåtligen, till böter eller fängelse i högst två år,
2. om gärningen har skett av oaktsamhet, till böter eller fängelse i högst sex månader.

Den som uppsåtligen genom vilseledande förmår regeringen eller någon annan myndighet att lämna tillstånd enligt 10, 11 eller 12 § och därigenom föranleder att avtalet eller tillhandahållandet kommer till stånd, döms till böter eller fängelse i högst två år. Om gärningen har skett av oaktsamhet, döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

I ringa fall skall det inte dömas till ansvar.

24 § Har ett brott enligt 23 § begåtts uppsåtligen och är det att anse som grovt skall dömas till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år.

Vid bedömande om brottet är grovt skall särskilt beaktas om produkterna har varit av särskilt farligt slag, om brottet har avsett betydande värde eller om gärningen annars har varit av särskilt allvarlig art.

Paragraferna motsvarar 10 och 11 §§ i den nuvarande lagen (10 § ändrad senast 1995:1661).

25 § Till böter eller fängelse i högst sex månader döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. i annat fall än som avses i 22 § och 23 § andra stycket lämnar oriktiga uppgifter i en ansökan om tillstånd eller i någon annan handling som är av betydelse för prövningen av ett ärende enligt denna lag eller rådets förordning (EG) nr 3381/94 eller i en deklaration,

2. åsidosätter villkor eller bryter mot kontroll- eller ordningsbestämmelse som har meddelats med stöd av denna lag,
 3. åsidosätter sin underrättelseskyldighet enligt 7 § andra stycket eller artikel 4.2 i rådets förordning (EG) nr 3381/94,
 4. åsidosätter sin uppgiftsskyldighet enligt artikel 19.1 a eller 19.2 i rådets förordning (EG) nr 3381/94,
 5. bryter mot 21 § och artikel 14.2 eller 19.2 i rådets förordning (EG) nr 3381/94.
- I ringa fall skall det inte dömas till ansvar.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 12 § i den nuvarande lagen (12 § ändrad senast 1995:500).

I förhållande till 12 § har vissa tillägg gjorts i *första stycket*.

Sålunda straffbeläggs i första stycket *punkten 3* inte bara den som åsidosätter sin underrättelseskyldighet enligt artikel 4.2 i rådets förordning (EG) nr 3381/94, utan även sin underrättelseskyldighet enligt den föreslagna bestämmelsen i 7 § andra stycket.

I *punkterna 4 och 5* straffbeläggs också vissa andra förfaranden som innebär ett åsidosättande av vissa skyldigheter enligt rådsförordningen. Vilka dessa är anges i respektive punkt.

Enligt artikel 19.1 a skall relevanta affärshandlingar klart ange att de strategiska produkter som avses i bestämmelsen omfattas av kontroll vid export från gemenskapen. Enligt artikel 19.2 skall varje fysisk eller juridisk person som börjar handla inom gemenskapen med sådana strategiska produkter som avses i bestämmelsen, före eller inom 30 dagar från och med den första transaktionen, lämna uppgifter om sitt namn och den adress där dokument och underlag rörande sändningar av strategiska produkter kan kontrolleras.

Enligt artiklarna 14.2 och 19.2 skall den som för ut varor från Sverige, som enligt rådets förordning omfattas av krav på tillstånd, bevara register och dokument över sina transaktioner i minst tre år. Bevarandetiden har enligt 21 § utsträckts till att gälla i fem år eller den längre tid som för vissa uppgifter eller handlingar kan vara föreskriven i annan lag eller författning.

26 § Till ansvar enligt denna lag skall inte dömas, om gärningen är belagd med straff i brottsbalken.

27 § Utbyte av brott som avses i 23 och 24 §§ skall förklaras förverkat, om inte detta är uppenbart oskäligt.

28 § Försummar den uppgiftsskyldige att i rätt tid ge in en sådan deklaration som avses i 16 eller 17 §, får den myndighet som skall ta emot deklarationen vid vite förelägga den uppgiftsskyldige att fullgöra sin skyldighet.

Paragraferna motsvarar 13–15 §§ i den nuvarande lagen (15 § ändrad senast 1995:1661).

29 § Beslut av en annan myndighet än regeringen att återkalla ett tillstånd får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Detsamma gäller en myndighets beslut enligt 18, 20 och 28 §§.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Andra förvaltningsbeslut enligt denna lag eller enligt rådets förordning (EG) nr 3381/94 får inte överklagas.

Paragrafen motsvarar delvis 8 a § i den nuvarande lagen (8 a § tillkom genom 1995:1661). I enlighet med *Lagrådets* förslag har det införts en möjlighet att överklaga beslut som avses i 18, 20 och 28 §§ (se avsnitt 8).

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft, i fråga om 13 § den dag regeringen bestämmer, och i övrigt den 1 juli 1998.

2. Genom lagen upphävs lagen (1991:341) om strategiska produkter.

3. Tillstånd som har meddelats med stöd av äldre bestämmelser skall vid tillämpningen av de nya bestämmelserna anses som meddelat enligt dessa.

4. Bestämmelserna i 11 § skall tillämpas på avtal av det slag som avses i 10 §, även om avtalet på grund av äldre bestämmelser inte har krävt tillstånd.

Punkten 1

Lagen föreslås träda i kraft, ifråga om 13 § den dag som regeringen bestämmer, och i övrigt den 1 juli 1998.

De föreslagna bestämmelserna i 13 § motsvarar 6 a § i den nuvarande lagen (jfr SFS 1994:121, 6 a § ändrad senast 1995:499). Bestämmelsen i nuvarande 6 a § har ännu inte trätt i kraft, eftersom ett ikraftträdande av bestämmelsen är beroende av att motsvarande bestämmelser i Förenta nationernas konvention om förbud mot utveckling, produktion, innehav och användning av kemiska vapen samt om deras förstöring träder i kraft. Konventionen som sådan trädde ikraft den 29 april 1997. De bestämmelser i konventionen som 13 § grundar sig på träder dock i kraft först tre år efter konventionens ikraftträdande.

Punkterna 3 och 4

Övergångsbestämmelserna i punkterna 3 och 4 motsvarar övergångsbestämmelserna till den nuvarande lagen om strategiska produkter.

15.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1988:205) om rättsprövning av vissa förvaltningsbeslut Prop. 1997/98:68

Förslaget innebär att den nuvarande hänvisningen till lagen (1991:341) om strategiska produkter ändras till den nya lagen.

15.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1992:1300) om krigsmateriel

Förslaget innebär att den nuvarande hänvisningen till lagen (1991:341) om strategiska produkter ändras till den nya lagen.

15.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen

Förslaget innebär att den nuvarande hänvisningen till lagen (1991:341) om strategiska produkter ändras till den nya lagen.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1991:341) om strategiska produkter

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1991:341) om strategiska produkter

- dels att nuvarande 3 a § skall betecknas 3 b §,
- dels att den nya 3 b § skall ha följande lydelse,
- dels att 2–3, 8 och 12 §§ skall ha följande lydelse,
- dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 3 a § av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

Lagen gäller i den utsträckning
regeringen föreskriver

Lagen gäller

1. fullständiga robot- och raketsystem och andra obemannade luftfarkoster som kan utnyttjas som bärare av massförstörelsevapen,
2. delsystem, komponenter och konstruktionsmaterial för system som avses i 1 och som kan uppnå en räckvidd av minst 300 kilometer,
3. provnings- och tillverkningsutrustning för system, delsystem och komponenter som avses i 1 och 2,
4. biologiska agenser som kan användas i biologiska vapen och kemiska produkter som kan användas för tillverkning av kemiska vapen (kemiska prekursorer),
5. utrustning som kan användas för tillverkning av biologiska eller kemiska vapen samt av sådana biologiska agenser och kemiska prekursorer som avses i 4,
6. kärnämnen, mineraler med halt av kärnämne, vad som framställts av kärnämne eller varor där sådana ämnen ingår,
7. utrustning eller material som har särskilt konstruerats eller ställts i ordning för bearbetning, användning eller framställning av kärnämnen,
8. utrustning eller material som kan användas för framställning av kärnladdningar,
9. andra högteknologiska produkter som direkt eller indirekt kan användas i förstörelsebringande syfte,
10. programvaror för automatisk databehandling och andra programvaror särskilt utformade för produkter som avses i 1–3 och 9 eller sådan utrustning eller sådant material som avses i 5, 7 och 8, och
11. produkter i övrigt som helt eller delvis är eller kan vara avsedda för användning i samband med

10. programvaror för automatisk databehandling och andra programvaror särskilt utformade för produkter som avses i 1–3 och 9 eller sådan utrustning eller sådant material som avses i 5, 7 och 8,
11. produkter i övrigt som helt eller delvis är eller kan vara avsedda för användning i samband med

¹ Senaste lydelse 1995:500.

a) utveckling, produktion, hantering, drift, underhåll, lagring, uppspårning, identifiering eller spridning av kemiska eller biologiska vapen eller kärnvapen,

b) utveckling, produktion, underhåll eller lagring av missiler i stånd att bära sådana vapen som omfattas av motsvarande internationella exportkontrollarrangemang.

a) utveckling, produktion, hantering, drift, underhåll, lagring, uppspårning, identifiering eller spridning av kemiska eller biologiska vapen eller kärnvapen,

b) utveckling, produktion, underhåll eller lagring av missiler i stånd att bära sådana vapen som omfattas av motsvarande internationella exportkontrollarrangemang, och

12. produkter i övrigt som i ett enskilt fall är eller kan vara avsedda att användas som delar eller komponenter till sådan krigsmateriel som har förts ut ur landet eller vidareexporterats utan tillstånd enligt lagen (1992:1300) om krigsmateriel.

2 a §²

I denna lag förstås med

I denna lag förstås med

strategiska produkter: produkter som kan användas både för civila och militära ändamål,

export: ett förfarande enligt artikel 161 i gemenskapens tullkodex enligt vilket gemenskapsvaror tillfälligt eller definitivt lämnar gemenskapens tullområde, inbegripet återexport, d.v.s. en transaktion av det slag som avses i artikel 182 i tullkodexen som innebär att icke-gemenskapsvaror lämnar gemenskapens tullområde,

exportör: varje fysisk eller juridisk person på vars vägnar exportdeklaration upprättas och som äger de strategiska produkterna eller har en liknande förfoganderätt till dem vid tidpunkten för deklarationens godkännande. När äganderätten eller förfoganderätten till de strategiska produkterna tillhör en person som är etablerad utanför

² Senaste lydelse 1994:718.

gemenskapen enligt det kontrakt på vilken exporten grundas, skall den kontraktsslutande part som är etablerad i gemenskapen anses som exportör,

tillhandahållande: försäljning, upplåtelse, utbudande mot vederlag, lån, gåva eller förmedling,

tillverkningsrätt: varje rätt att tillverka en produkt som omfattas av lagens bestämmelser,

kärnämne: uran, plutonium eller andra ämnen som används eller kan användas för utvinning av kärnenergi (kärnbränsle) eller föreningar där ett sådant ämne ingår, torium eller andra ämnen som är ägnade att omvandlas till kärnbränsle eller föreningar där ett sådant ämne ingår, och använt kärnbränsle som inte har placerats i slutförvar.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter för att komplettera bestämmelserna om exporttillstånd i artikel 6 i rådets förordning (EG) nr 3381/94.

3 §³

Regeringen meddelar föreskrifter om vilka strategiska produkter enligt 2 § som skall omfattas av krav på tillstånd till <i>utförsel</i> enligt rådets förordning (EG) nr 3381/94.	Regeringen meddelar föreskrifter om vilka strategiska produkter enligt 2 § 1–10 som skall omfattas av krav på tillstånd till <i>export</i> enligt rådets förordning (EG) nr 3381/94.
---	--

3 a §⁴

I fråga om export utan tillstånd av en produkt som avses i 3 § första stycket tillämpas bestämmelserna om varusmuggling och försök därtill i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling.	<i>Tillstånd till export enligt rådets förordning (EG) nr 3381/94 krävs för produkter som i ett enskilt fall är eller kan vara avsedda att användas för något sådant ändamål som avses i 2 § 12, om</i>
--	---

Utförsel som avses i artiklarna 19–21 i rådets förordning (EG) nr 3381/94 får inte äga rum utan tillstånd.	<i>Inspektionen för strategiska produkter har informerat exportören om det.</i>
--	---

En exportör som känner till att dess produkter i ett enskilt fall är eller kan vara avsedda för något sådant ändamål som avses i 2 § 12 är skyldig att genast underrätta Inspektionen för strategiska produkter om det.

3 b §

³ Senaste lydelse 1995:500.

⁴ Senaste lydelse 1995:500.

I fråga om export utan tillstånd av en produkt som avses i 3 § första stycket, 3 a § första stycket och artikel 4.1 i rådets förordning (EG) nr 3381/94 tillämpas bestämmelserna om varusmuggling och försök därtill i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling.

Utförsel som avses i artiklarna 19–21 i rådets förordning (EG) nr 3381/94 får inte äga rum utan tillstånd.

8 §⁵

Tillstånd enligt 3 och 5–6 §§ kan återkallas, om tillståndshavaren har åsidosatt en föreskrift i denna lag eller föreskrift, villkor eller bestämmelse som har meddelats med stöd av lagen eller om det finns andra särskilda skäl till återkallelse.

En återkallelse får inte avse tillstånd till avtal enligt 5 § eller 5 a § som redan ingåtts.

En återkallelse gäller med omedelbar verkan, om inte något annat beslutas.

12 §⁶

Till böter eller fängelse i högst sex månader döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. i annat fall än som avses i 3 a § första stycket, 9 § och 10 § andra stycket lämnar oriktig uppgift i ansökan om tillstånd eller i annan handling som är av betydelse för prövningen av ett ärende enligt denna lag eller rådets förordning (EG) nr 3381/94 eller i en deklaration,

2. åsidosätter villkor eller ordningsbestämmelse som har meddelats med stöd av denna lag,

3. åsidosätter *uppgiftsskyldighet* enligt artikel 4.2 i rådets förordning (EG) nr 3381/94.

Till böter eller fängelse i högst sex månader döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. i annat fall än som avses i 3 b § första stycket, 9 § och 10 § andra stycket lämnar oriktig uppgift i ansökan om tillstånd eller i annan handling som är av betydelse för prövningen av ett ärende enligt denna lag eller rådets förordning (EG) nr 3381/94 eller i en deklaration,

2. bryter mot kontroll- eller ordningsbestämmelse som har meddelats med stöd av denna lag,

3. åsidosätter *sin underrättelseskyldighet enligt 3 b § andra stycket* eller enligt artikel 4.2

⁵ Senaste lydelse 1995:1661.

⁶ Senaste lydelse 1995:500.

i rådets förordning (EG) nr Prop. 1997/98:68
3381/94. Bilaga 1

I ringa fall skall inte dömas till ansvar.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1998.

Förteckning över remissinstanser som har yttrat sig över promemorians lagförslag

Prop. 1997/98:68
Bilaga 2

Efter remiss har yttranden över promemorian avgetts av Justitiekanslern, Hovrätten över Skåne och Blekinge, Riksåklagaren, Rikspolisstyrelsen, Inspektionen för strategiska produkter, Kommerskollegium, Svenska Handelskammarförbundet, Sydsvenska Handelskammaren, Sprängämnesinspektionen, Försvarmakten, Försvarets materielverk, Försvarets forskningsanstalt, Generaltullstyrelsen, Granskningsnämnden för försvarsuppfinningar, Sveriges Industriförbund, Sveriges Försvarsindustriförening, Sveriges Verkstadsindustrier, Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet.

1 Förslag till lag om strategiska produkter

Härigenom föreskrivs följande.

Tillämpningsområde

1 § Denna lag gäller kontroll av strategiska produkter.

Lagen innehåller också vissa kompletterande bestämmelser till rådets förordning (EG) nr 3381/94 av den 19 december 1994 om upprättandet av en gemenskapsordning för kontroll av export av varor med dubbla användningsområden¹.

Utöver vad som sägs i denna lag kan bestämmelserna i lagen (1992:1300) om krigsmateriel och lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet vara tillämpliga.

2 § Lagen gäller

1. fullständiga robot- och raketsystem och andra obemannade luftfarkoster som kan utnyttjas som bärare av massförstörelsevapen,

2. delsystem, komponenter och konstruktionsmaterial för sådana system som avses i 1 och som kan uppnå en räckvidd av minst 300 kilometer,

3. provnings- och tillverkningsutrustning för system, delsystem och komponenter som avses i 1 och 2,

4. biologiska ämnen som kan användas i biologiska stridsmedel och kemiska prekursorer (utgångsämnen) som kan användas för tillverkning av kemiska stridsmedel,

5. utrustning som kan användas för tillverkning av biologiska eller kemiska stridsmedel samt av sådana biologiska ämnen och kemiska prekursorer som avses i 4,

6. kärnämnen, mineraler med halt av kärnämne, det som har framställts av kärnämne eller varor där sådana ämnen ingår,

7. utrustning eller material som har särskilt konstruerats eller ställts i ordning för bearbetning, användning eller framställning av kärnämnen,

8. utrustning eller material som kan användas för framställning av kärnladdningar,

9. andra högteknologiska produkter som direkt eller indirekt kan användas i förstörelsebringande syfte,

10. programvaror för automatisk databehandling och andra programvaror särskilt utformade för produkter som avses i 1–3 och 9 eller utrustning eller material som avses i 5, 7 och 8,

11. produkter i övrigt som avses i artikel 4.1 och 4.2 i rådets förordning (EG) nr 3381/94, och

12. produkter i övrigt som i ett enskilt fall är eller kan vara avsedda att användas som delar eller komponenter till sådan krigsmateriel

¹ EGT nr L 367, 31.12.1994, s.1 (Celex 394R3381).

- som har förts ut ur landet i strid mot bestämmelserna i lagen (1992:1300) om krigsmateriel, lagen (1988:558) om förbud mot utförsel av krigsmateriel, m.m., lagen (1982:513) om förbud mot utförsel av krigsmateriel, m.m. och kungörelsen (1949:614) angående förbud mot utförsel från riket av krigsmateriel, eller
- som har vidareexporterats i strid mot ett tillstånd som har lämnats enligt dessa författningar.

Definitioner

3 § I denna lag förstås med

strategiska produkter: produkter som kan användas både för civila och militära ändamål,

tillhandahållande: försäljning, upplåtelse, utbudande mot ersättning, lån, gåva eller förmedling,

tillverkningsrätt: varje rätt att tillverka en produkt som omfattas av lagens bestämmelser,

kärnämne: uran, plutonium eller andra ämnen som används eller kan användas för utvinning av kärnenergi (kärnbränsle) eller föreningar där ett sådant ämne ingår, torium eller andra ämnen som är ägnade att omvandlas till kärnbränsle eller föreningar där ett sådant ämne ingår, och använt kärnbränsle som inte har placerats i slutförvar.

Med *export*, *exportör* och *exportdeklaration* avses i denna lag detsamma som i artikel 2 i rådets förordning (EG) nr 3381/94.

Tillstånd

4 § Tillstånd enligt denna lag eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen skall lämnas, om det inte strider mot Sveriges utrikes-, säkerhets- eller försvarspolitiska intressen.

5 § Frågor om tillstånd enligt denna lag och enligt rådets förordning (EG) nr 3381/94 prövas av Inspektionen för strategiska produkter eller av den myndighet som regeringen bestämmer.

En myndighet skall med eget yttrande lämna över ett ärende till regeringens prövning, om ärendet har principiell betydelse eller annars är av särskild vikt.

Regeringen får meddela ytterligare föreskrifter om överlämnande av ärenden till regeringen.

Export och utförsel

6 § Regeringen får meddela föreskrifter om

1. vilka produkter enligt 2 § som skall omfattas av krav på tillstånd till export enligt artikel 3 i rådets förordning (EG) nr 3381/94,
2. vilka produkter enligt 2 § som skall omfattas av krav på tillstånd till utförsel enligt artikel 19.1 b i rådets förordning (EG) nr 3381/94,

3. vilka produkter enligt 2 § som artikel 19.1 a och 19.2 i rådets förordning (EG) nr 3381/94 skall tillämpas på.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter för att komplettera bestämmelserna om exporttillstånd i artikel 6 i rådets förordning (EG) nr 3381/94.

7 § Tillstånd till export enligt rådets förordning (EG) nr 3381/94 krävs för andra produkter än som avses i 6 § första stycket 1, om Inspektionen för strategiska produkter i ett enskilt fall har informerat exportören om att produkterna är eller kan vara avsedda för något sådant ändamål som avses i 2 § 12.

En exportör som känner till att hans produkter i ett enskilt fall är avsedda för något sådant ändamål som avses i 2 § 12 är skyldig att genast underrätta Inspektionen för strategiska produkter om det. Inspektionen skall därvid besluta om tillstånd skall krävas för exporten.

8 § Utförsel som avses i artiklarna 19.3 och 20 i rådets förordning (EG) nr 3381/94 får inte äga rum utan tillstånd.

Krav på tillstånd till utförsel enligt artikel 19.3 i rådets förordning (EG) nr 3381/94 skall gälla för sådana produkter som avses i 6 § första stycket 1 och 7 § samt i artikel 4.1 och 4.2 i rådets förordning (EG) nr 3381/94.

Regeringen får meddela föreskrifter om vilka produkter enligt 2 § som skall omfattas av krav på tillstånd till utförsel enligt artikel 20 i rådets förordning (EG) nr 3381/94.

9 § För tillstånd till utförsel av använt kärnbränsle gäller de begränsningar som anges i 20 a och 24 §§ strålskyddslagen (1988:220).

Avtal om tillverkningsrätt

10 § Avtal som innebär upplåtelse eller överlåtelse av tillverkningsrätt till produkter som avses i 2 § 1–5 och 7–9 till någon i utlandet får inte ingås här i landet utan tillstånd, om produkterna inte får föras ut från Sverige eller exporteras utan tillstånd enligt denna lag eller rådets förordning (EG) nr 3381/94.

Svenska myndigheter, svenska företag samt den som är bosatt eller stadigvarande vistas här får inte heller i utlandet ingå ett sådant avtal utan tillstånd.

Ändring av avtal

11 § Avtal om tillägg till eller ändring av avtal av det slag som kräver tillstånd enligt 10 § får inte ingås utan tillstånd, om ändringen eller tillägget avser

1. de produkter som redan omfattas av avtalet,
2. vidareupplåtelse eller vidareöverlåtelse av rätt enligt avtalet,
3. rätt att tillhandahålla produkt till mottagare som inte har angivits tidigare, eller

Tillhandahållande

12 § Produkter som avses i 2 § och som finns i utlandet får inte här i landet tillhandahållas åt någon i utlandet utan tillstånd, om produkterna inte får föras ut från Sverige eller exporteras utan tillstånd enligt denna lag eller rådets förordning (EG) nr 3381/94.

Svenska myndigheter, svenska företag samt den som är bosatt eller stadigvarande vistas här får inte heller i utlandet tillhandahålla sådana produkter utan tillstånd.

Införsel

13 § Produkter som avses i 2 § 4 får inte föras in i landet utan tillstånd.

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från detta tillståndskrav för vissa produkter eller för införsel från vissa länder.

Villkor

14 § Ett tillstånd enligt denna lag får förenas med villkor samt med kontroll- och ordningsbestämmelser.

Återkallelse

15 § Tillstånd till utförsel eller export enligt denna lag eller rådets förordning (EG) nr 3381/94 och tillstånd enligt 10–12 §§ kan återkallas, om tillståndshavaren har åsidosatt en föreskrift i denna lag eller rådets förordning (EG) nr 3381/94 eller en föreskrift, ett villkor eller en bestämmelse som har meddelats med stöd av lagen eller om det finns andra särskilda skäl till återkallelse.

En återkallelse får inte avse tillstånd till avtal enligt 10 eller 11 § som redan har ingåtts.

En återkallelse gäller med omedelbar verkan, om inte något annat beslutas.

Överklagande

16 § Beslut av en annan myndighet än regeringen att återkalla ett tillstånd får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Andra förvaltningsbeslut enligt denna lag eller enligt rådets förordning (EG) nr 3381/94 får inte överklagas.

Årlig avgift

Prop. 1997/98:68
Bilaga 3

17 § Föreskrifter om skyldighet för tillverkare av produkter som avses i denna lag att betala årliga avgifter för att täcka statens kostnader för Inspektionen för strategiska produkter finns i 22 § lagen (1992:1300) om krigsmateriel.

Den som är avgiftsskyldig skall varje år lämna en deklaration till inspektionen med de uppgifter som behövs för att bestämma avgifterna, enligt de närmare föreskrifter som regeringen meddelar.

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från deklarationsskyldigheten.

Deklarationer

18 § Enligt de närmare föreskrifter som regeringen meddelar skall en deklaration varje år lämnas av den som

1. producerar, bereder, förbrukar, importerar eller exporterar produkter som avses i 2 § 4,
2. under något av de tre senaste åren har producerat, berett, förbrukat, importerat eller exporterat sådana produkter, eller
3. producerar diskreta organiska kemikalier.

Deklarationen skall innehålla uppgifter om

1. verksamheten under det gångna kalenderåret,
2. den verksamhet som planeras för det kommande kalenderåret,
3. ändringar i verksamheten som planeras för det pågående kalenderåret.

Deklarationen skall ges in till den myndighet som regeringen bestämmer.

19 § Den som har lämnat en deklaration enligt 18 § skall, på begäran av den myndighet som avses i 18 § tredje stycket, också lämna de uppgifter och handlingar som kan behövas för kontroll av uppgifterna i deklarationen.

För denna kontroll har företrädare för myndigheten rätt till tillträde till de områden, lokaler och anläggningar där sådan verksamhet bedrivs som omfattas av deklarationsskyldigheten och får där göra undersökningar och ta prover.

Polismyndigheten skall lämna det biträde som behövs för att kontrollen skall kunna genomföras.

Tillsyn och kontroll

20 § Tillsyn och annan kontroll av efterlevnaden av bestämmelserna i rådets förordning (EG) nr 3381/94 skall utövas av Inspektionen för strategiska produkter eller av den myndighet som regeringen bestämmer (tillsynsmyndigheten).

Regeringen får meddela föreskrifter om tillsynen.

21 § Tillsynsmyndigheten har rätt att på begäran få de upplysningar och handlingar som behövs för kontrollen av den som för utförsel eller export tar befattning med strategiska produkter.

Tillsynsmyndigheten har rätt att få tillträde till lokaler där den som avses i första stycket bedriver sin verksamhet. Vad som nu har sagts gäller dock inte bostadsutrymmen.

Tillsynsmyndigheten har rätt att begära biträde från andra statliga myndigheter för sin tillsyn.

22 § Den som enligt artikel 14.2 eller artikel 19.2 i rådets förordning (EG) nr 3381/94 är skyldig att bevara och på begäran av tillsynsmyndigheten visa upp handlingar skall bevara dessa i fem år eller den längre tid som för vissa uppgifter eller handlingar kan vara föreskriven i annan lag eller författning.

Straff

23 § Bestämmelser om olovlig utförsel och försök till det finns i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling.

Bestämmelserna om varusmuggling och försök till det i lagen om straff för varusmuggling tillämpas i fråga om

1. export utan tillstånd av produkter som avses i 6 § första stycket 1 och 7 § samt i artikel 4.1 och 4.2 i rådets förordning (EG) nr 3381/94, och
2. utförsel utan tillstånd av produkter som avses i 6 § första stycket 2 och artikel 21 i rådets förordning (EG) nr 3381/94.

24 § Den som bryter mot 10, 11 eller 12 § döms,

1. om gärningen har skett uppsåtligen, till böter eller fängelse i högst två år,
2. om gärningen har skett av oaktsamhet, till böter eller fängelse i högst sex månader.

Den som uppsåtligen genom vilseledande förmår regeringen eller någon annan myndighet att lämna tillstånd enligt 10, 11 eller 12 § och därigenom föranleder att avtalet eller tillhandahållandet kommer till stånd, döms till böter eller fängelse i högst två år. Om gärningen har skett av oaktsamhet, döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

I ringa fall skall det inte dömas till ansvar.

25 § Har ett brott enligt 24 § begåtts uppsåtligen och är det att anse som grovt skall dömas till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år.

Vid bedömande om brottet är grovt skall särskilt beaktas om produkterna har varit av särskilt farligt slag, om brottet har avsett betydande värde eller om gärningen annars har varit av särskilt allvarlig art.

26 § Till böter eller fängelse i högst sex månader döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. i annat fall än som avses i 23 § och 24 § andra stycket lämnar oriktiga uppgifter i en ansökan om tillstånd eller i någon annan handling som är av betydelse för prövningen av ett ärende enligt denna lag eller rådets förordning (EG) nr 3381/94 eller i en deklaration,

2. åsidosätter villkor eller bryter mot kontroll- eller ordningsbestämmelse som har meddelats med stöd av denna lag,

3. åsidosätter sin underrättelseskyldighet enligt 7 § andra stycket eller artikel 4.2 i rådets förordning (EG) nr 3381/94,

4. åsidosätter sin uppgiftsskyldighet enligt artikel 19.1 a eller 19.2 i rådets förordning (EG) nr 3381/94,

5. bryter mot 22 § och artikel 14.2 eller 19.2 i rådets förordning (EG) nr 3381/94.

I ringa fall skall det inte dömas till ansvar.

27 § Till straff enligt denna lag skall inte dömas, om gärningen är belagd med straff i brottsbalken.

28 § Utbyte av brott som avses i 24 och 25 §§ skall förklaras förverkat, om inte detta är uppenbart oskäligt.

29 § Försummar den uppgiftsskyldige att i rätt tid ge in en sådan deklaration som avses i 17 eller 18 §, får den myndighet som skall ta emot deklarationen vid vite förelägga den uppgiftsskyldige att fullgöra sin skyldighet.

1. Denna lag träder i kraft, i fråga om 13 § den dag regeringen bestämmer, och i övrigt den 1 juli 1998.

2. Genom lagen upphävs lagen (1991:341) om strategiska produkter.

3. Tillstånd som har meddelats med stöd av äldre bestämmelser skall vid tillämpningen av de nya bestämmelserna anses som meddelat enligt dessa.

4. Bestämmelserna i 11 § skall tillämpas på avtal av det slag som avses i 10 §, även om avtalet på grund av äldre bestämmelser inte har krävt tillstånd.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1988:205) om rättsprövning av vissa förvaltningsbeslut

Prop. 1997/98:68
Bilaga 3

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1988:205) om rättsprövning av vissa förvaltningsbeslut skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

Lagen gäller inte beslut av en sådan nämnd vars sammansättning är bestämd i lag och vars ordförande skall vara eller ha varit ordinarie domare.

Lagen gäller inte heller

1. beslut av arrendenämnd, hyresnämnd eller övervakningsnämnd,
2. beslut om svenskt medborgarskap,
3. beslut om utlänningars vistelse i riket,
4. beslut om värnpliktigas eller reservpersonals inkallelse eller tjänstgöring inom försvarsmakten,
5. beslut enligt lagen (1966:413) om vapenfri tjänst,
6. beslut som rör skatter eller avgifter,
7. beslut enligt lagen (1992:1602) om valuta- och kreditreglering eller beslut i frågor om allmän likviditetsindragning eller allmän prisreglering,
8. andra beslut enligt lagen (1992:1300) om krigsmateriel än sådana som avser återkallelse av tillstånd enligt 3 eller 4 §,
9. beslut om tillstånd till sådan verksamhet som avses i 1 § 3–4 lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet,
10. beslut enligt lagen (1991:341) om strategiska produkter.
10. beslut enligt lagen (1998:000) om strategiska produkter.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1998.

¹ Senaste lydelse 1994:719.

3 Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1300) om krigsmateriel

Prop. 1997/98:68
Bilaga 3

Härigenom föreskrivs att 22 § lagen (1992:1300) om krigsmateriel¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

22 §

För att täcka statens kostnader för Inspektionen för strategiska produkter skall den som har tillstånd att tillverka krigsmateriel enligt denna lag eller den som tillverkar produkter som omfattas av inspektionens tillsyn enligt 16 § lagen (1991:341) om strategiska produkter årligen betala en avgift, om det fakturerade värdet av tillverkarens sålda produkter av dessa slag under året överstiger 2 500 000 kr. Inspektionen bestämmer avgiften efter ett för samtliga avgiftsskyldiga lika förhållande till det fakturerade värdet.

För att täcka statens kostnader för Inspektionen för strategiska produkter skall den som har tillstånd att tillverka krigsmateriel enligt denna lag eller den som tillverkar produkter som omfattas av inspektionens tillsyn enligt 20 § lagen (1998:000) om strategiska produkter årligen betala en avgift, om det fakturerade värdet av tillverkarens sålda produkter av dessa slag under året överstiger 2 500 000 kr. Inspektionen bestämmer avgiften efter ett för samtliga avgiftsskyldiga lika förhållande till det fakturerade värdet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1998.

¹ Lagen omtryckt 1997:689.

4 Förslag till lag om ändring i lagen (1996:701) om
Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat
land inom Europeiska unionen

Prop. 1997/98:68
Bilaga 3

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §¹

Lagen är tillämplig endast beträffande följande varor:

1. krigsmateriel som avses i lagen (1992:1300) om krigsmateriel, och produkter som avses i lagen (1991:341) om strategiska produkter,
1. krigsmateriel som avses i lagen (1992:1300) om krigsmateriel, och produkter som avses i lagen (1998:000) om strategiska produkter,
2. varor som skall beskattas enligt lagen (1994:1565) om beskattning av privatinförsel av alkoholdrycker och tobaksvaror från land som är medlem i Europeiska unionen,
3. narkotika som avses i narkotikastrafflagen (1968:64),
4. vapen och ammunition som avses i vapenlagen (1996:67),
5. injektionssprutor och kanyler,
6. dopningsmedel som avses i lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel,
7. springstilletter, springknivar, knogjärn, kaststjärnor, riv- eller nithandskar, batonger, karatepinnar, blydaggars, spikklubbors och liknande,
8. kulturföremål som avses i 5 kap. 4–6 §§ lagen (1988:950) om kulturminnen m.m.,
9. hundar och katter för annat ändamål än handel,
10. spritdrycker, vin och starköl enligt alkohollagen (1994:1738) och tobaksvaror vid kontroll av åldersgränsen i 13 § tobakslagen (1993:581),
11. nötkreatur, svin, får, getter, fjäderfän, fisk och reptiler,
12. andra djur än sådana som anges ovan och produkter av djur, om det finns särskild anledning att misstänka att smittsam sjukdom förekommer, att djuret eller djurprodukten på annat sätt utgör en allvarlig hälsorisk för människor eller djur, att medföljande dokument är ofullständiga eller felaktiga, att erforderliga dokument saknas eller att de villkor som i övrigt gäller för införseln inte är uppfyllda.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1998.

¹ Senaste lydelse 1996:944.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1998-03-03

Närvarande: f.d. justitierådet Staffan Vängby, justitierådet Gertrud Lennander, regeringsrådet Kjerstin Nordborg.

Enligt en lagrådsremiss den 2 februari 1998 (Utrikesdepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om strategiska produkter,
2. lag om ändring i lagen (1988:205) om rättsprövning av vissa förvaltningsbeslut,
3. lag om ändring i lagen (1992:1300) om krigsmateriel,
4. lag om ändring i lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Beatrice Hernqvist.

Förslagen föranleder följande yttrande av Lagrådet:

Förslaget till lag om strategiska produkter

Den föreslagna lagen kan ses som ett gott exempel på hur komplicerad svensk lagstiftning kan bli när en EG-förordning skall kombineras med intern svensk lag. Enligt artikel 189 andra stycket andra meningen i Romfördraget skall en förordning till alla delar vara bindande och direkt tillämplig i varje medlemsstat. Kravet på direkt tillämplighet medför att en EG-förordning inte kan transformeras till svensk lag; den utgör ju redan svensk rätt och kan inte ges annan form än den redan har. Samtidigt måste den ofta – såsom i detta fall – kompletteras med svenska lagregler, exempelvis i fråga om hur svenska myndigheter skall meddela tillstånd som krävs enligt EG-förordningen. Detta innebär att vissa frågor behandlas i den svenska lagstiftningen utan sedvanliga krav på konsekvens eller fullständighet, eftersom näraliggande ämnen är fullständigt reglerade i EG-förordningen. I den föreslagna lagen innehåller sålunda 6 § 1 bestämmelser som rör krav på tillstånd enligt artikel 3 i EG-förordningen, i den formen att där anges att regeringen får meddela föreskrifter om vilka produkter – av vissa i 2 § angivna kategorier – som sådant tillståndskrav får avse. Däremot innehåller 6 § inte några upplysningar om de krav på tillstånd som ställs i artikel 4.1 i EG-förordningen. Det sagda innebär att man måste läsa lagen och EG-förordningen sida vid sida för att få en bild av vad svensk rätt innehåller på området. Lagstiftningsarbetet kräver stor precision om såväl överlappningar som luckor skall kunna undvikas. Lagrådet kan dock inte finna annat än denna uppgift i det remitterade förslaget blivit löst på ett i allt väsentligt tillfredsställande sätt. Såvitt angår informationsproblemet ger 1 § andra stycket i lagen den upplysningen att lagen innehåller vissa kompletterande bestämmelser till EG-förordningen. Den nu föreslagna

lagen har också från informationssynpunkt den fördelen att den är avsedd att tillämpas av en mycket begränsad krets.

Prop. 1997/98:68
Bilaga 4

De kompletteringar som föreslås införda i den nya lagen – kravet på exporttillstånd för produkter som är eller kan vara avsedda att användas som delar eller komponenter till krigsmateriel som olovligen har förts ut ur landet eller som har vidareexporterats i strid mot ett lämnat tillstånd och därmed sammanhängande ändringar – har medfört att Lagrådet funnit skäl att överväga om regleringen i övrigt i lagen från rättssäkerhetssynpunkt kan kvarstå i så pass oförändrat skick som den gör. Eftersom lagen nu föreslås omfatta också produkter som i betydligt större utsträckning än hittills har civila användningsområden får kanske även kraven på t.ex. överklagbarhet av beslut ställas högre än som varit aktuellt tidigare. Lagrådet diskuterar detta närmare nedan i anslutning till ifrågavarande paragrafer.

3 §

I 3 § definieras bl.a. termen "strategiska produkter". I lagrådsremissen (avsnitt 11) framhålls, att definitionen görs bl.a. för att det inte skall råda någon som helst tvekan om att begreppet i den svenska lagstiftningen har samma innebörd som i rådsförordningen. Eftersom begreppet i den svenska versionen av rådsförordningen översatts med "varor med dubbla användningsområden" kunde det vara av värde att i definitionen anknyta även till den formuleringen. Detta kan ske genom att till definitionen inom parentes läggs orden "dubbla användningsområden". Definitionen skulle då lyda: "produkter som kan användas både för civila och militära ändamål (dubbla användningsområden)".

I paragrafen definieras också begreppet "tillhandahållande" varmed förstås bl.a. försäljning, lån eller gåva. Lagrådet vill peka på att uppräkningsen inte innehåller förfarande genom byte, något som annars är vanligt i den civilrättsliga lagstiftningen. Någon förklaring till varför man utelämnat bytestransaktioner här eller måhända valt att dra gränsen vid sådana transaktioner har inte gått att få fram genom de förarbeten som har föregått bestämmelsen.

7 §

Denna paragraf innehåller det principiellt nya i lagförslaget jämfört med den nu gällande lagen (1991:341) om strategiska produkter. Paragrafen har utformats efter mönster av artikel 4.1 och 4.2 i EG-förordningen. Bestämmelserna häri, som tar sikte på produkter för massförstörelsevapen, har gjorts tillämpliga även på produkter som avses i 2 § 12 i den nya svenska lagen. Sålunda har en exportör ålagts underrättelseskyldighet i de fall han känner till att produkterna är avsedda för något sådant ändamål som avses i 2 § 12. Underlåtenhet att iakttä underrättelseskyldigheten är straffsanktionerad i 26 § 3.

Det framstår allmänt sett som helt olämpligt – och är säkerligen i strid mot artikel 6 i Europakonventionen – att i lag och dessutom vid

straffansvar ålägga någon att uppge sådant som skulle medföra att han avslöjade sina tidigare begångna brott. Såvitt gäller förevarande bestämmelse kan dock först erinras om att avsikten är att förhindra att krigsmateriel, som på olika olagliga vägar befinner sig i annat land, förses med delar eller komponenter. Som bestämmelsen slutligt utformats förutsätts vidare att exportören "känner till" att produkterna "är avsedda" att användas till sådant krigsmateriel. Mot denna bakgrund kan knappast några allvarliga betänkligheter riktas mot utformningen av bestämmelsen. Att sedan bevissvårigheter kan uppkomma om det blir aktuellt att bedöma vad exportören "känner till" är en annan fråga.

Bestämmelserna bygger på artikel 5 i EG-förordningen som medger att medlemsstaterna förbjuder eller ställer krav på tillstånd för export av varor som inte direkt omfattas av EG-regleringen. Bestämmelsen i förordningen för närmast tanken till andra kategorier av varor, inte, som här föreslås, till att varor över huvud taget används på ett icke godtagbart sätt. Den föreslagna svenska ordningen synes dock inte oförenlig med EG-förordningen.

Eftersom lagförslaget i övrigt konsekvent hänvisar till den artikel i EG-förordningen som utgör grunden för den svenska bestämmelsen bör dock så ske även här. Lagrådet förordar därför att paragrafen inleds med orden: "Tillstånd till export enligt artikel 5 i rådets förordning (EG) nr 3381/94 - -".

10–12 §§

Dessa paragrafer innehåller bestämmelser om avtal om tillverkningsrätt till produkter underkastade krav på exporttillstånd och om tillhandahållande av sådana produkter när de finns utomlands. EG-förordningen saknar motsvarande regelsystem. Fråga uppkommer då om EG-förordningen skall anses uttömmande reglera hanteringen av strategiska produkter. Förordningens ingress innehåller dock bl.a. att vissa artiklar i förordningen inte hindrar att medlemsstaterna i samma syfte och med tillbörlig hänsyn till den inre marknaden antar eller upprätthåller andra exportkontrollåtgärder som är förenliga med förordningens mål. Lagrådet har i vart fall inte underlag för antagande att de föreslagna bestämmelserna skulle vara oförenliga med EG-förordningen.

16 §

Enligt den föreslagna bestämmelsen skall, liksom hittills, enbart beslut att återkalla ett tillstånd få överklagas hos förvaltningsdomstol (här bortses från beslut av regeringen). Vid den senaste lagrådsgranskningen av motsvarande bestämmelser (prop. 1995/96:31 s. 91 ff) togs frågan upp om inte Europakonventionens krav på tillgång till domstolsprövning gjorde sig gällande också vid beslut om att avslå en tillståndsansökan. Enligt Lagrådets uppfattning rådde en viss oklarhet om vad som kunde föranleda att en fråga om civila rättigheter uppkom. Lagrådet uttalade vidare att om det framdeles skulle finnas att inte bara återkallelsefrågor utan också frågor om beviljande av tillstånd under vissa förutsättningar var av den

karaktären att domstolsprövning krävdes i någon form, det torde bli nödvändigt att se över problemet i hela dess vidd.

Prop. 1997/98:68
Bilaga 4

I det ovan nämnda lagstiftningsarbetet framhöll regeringen (a. prop. s. 34) att utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska överväganden skall fälla utslaget i tillståndsärendena och att enskilda intressen, t.ex. ett företags intresse av att få avsättning för sina produkter, inte skall vägas in vid prövningen av en ansökan.

Med den nu föreslagna utvidgningen av lagen till att omfatta också produkter med i hög grad civila användningsområden kan starkt ifrågasättas om inte läget har förändrats så att möjlighet bör öppnas också för överklagande av beslut att vägra tillstånd. Detta gäller då inte endast de nya typer av beslut som föreslås utan också beslut i frågor som behandlas i den gällande lagen. Även med beaktande av att huvudregeln är att tillstånd skall lämnas, om det inte strider mot Sveriges utrikes-, säkerhets- eller försvarspolitiska intressen, måste i ökande grad också hänsyn tas till den enskildes intresse av att få bedriva ekonomisk verksamhet utan onödigt hämmande av konkurrensen.

Det hade varit av värde om en mer fördjupad analys av dessa frågor hade presenterats, inte minst med tanke på utvecklingen i Europadomstolens praxis av begreppet civila rättigheter i Europakonventionens mening. I lagrådsremissen anförts att det från rättssäkerhetssynpunkt inte finns något behov av att införa en möjlighet till överklagande av beslut om att lämna information och beslut om krav på exporttillstånd med anledning av exportörens underrättelseskyldighet. Lagrådet kan i princip instämma i detta. Vidare sägs i remissen att det efterföljande tillståndsförfarandet skulle tjäna samma syfte som ett överklagande av det beslut som föranleder tillståndskravet. Det är emellertid just i dessa fall som en överklagandemöjlighet skulle kunna övervägas. Om exportören således har fått besked om att det krävs tillstånd till export och han lämnar in en ansökan härom som sedan avslås, är det avslagsbeslutet som skulle få överklagas. Att öppna en sådan möjlighet redan nu, torde inte få några mera genomgripande konsekvenser för belastningen inom domstolsväsendet. Det kan också tilläggas att förvaltningsdomstolarna, generellt sett, är vana att hantera olika spörsmål där det ingår avvägningar mellan allmänna och enskilda intressen.

Lagen (1988:205) om rättsprövning av vissa förvaltningsbeslut skulle få anpassas till ev. utvidgade bestämmelser om överklagande.

Lagrådet återkommer under 19 och 21 §§ samt 29 § till ytterligare frågor om överklagande. Följs förslagen under dessa paragrafer kan ifrågasättas om överklagandebestämmelserna inte bör få sin plats sist i lagen.

I 1991 års lag om strategiska produkter fanns motsvarande bestämmelser, i annan ordningsföljd, under den gemensamma rubriken "Deklarationer, m.m.". I 17 § ges nu under rubriken "Årlig avgift" bestämmelser om sådana avgifter och om deklaration för att bestämma avgifterna. Under rubriken "Deklarationer" ges i 18 § föreskrifter om en ytterligare deklaration och i 19 § om kontroll av uppgifterna i den sistnämnda deklarationen (framför allt rätt till tillträde till anläggningar där verksamheten bedrivs). Rubriksättningen skulle bli adekvatare, om 17 och 18 §§ sammanfördes under rubriken "Årlig avgift och deklarationer" och 19 § gavs rubriken "Uppgiftskontroll".

18 §

I paragrafen används på två ställen, i överensstämmelse med lydelsen av nu gällande lag, olika böjningsformer av verben importera och exportera. Därvid torde inte ha observerats att export i lagförslaget har en annan innebörd än enligt gällande lag, nämligen såsom avseende export från EG-området. Även utförsel från landet till annat EG-land torde emellertid omfattas av deklarationsskyldigheten. Lagrådet förordar att i lagtexten används respektive böjningsformer av verben "föra in", "föra ut" och "exportera".

19 och 21 §§

Det är önskvärt att dessa paragrafer i vissa detaljer bringas att stämma överens med varandra. I 19 § första stycket används orden "uppgifter och handlingar" medan i motsvarande betydelse i 21 § första stycket används orden "upplysningar och handlingar". Ordet "upplysningar" synes vara att föredra framför "uppgifter" även på det första stället. I 21 § andra stycket görs i fråga om rätt till tillträde undantag för bostadsutrymmen. Det synes motiverat att sådant undantag görs även i 19 § andra stycket. Det kan vara lämpligt att 21 § tredje stycket, såsom sker i 19 § tredje stycket, polismyndigheten nämns uttryckligen bland de myndigheter som tillsynsmyndigheten har rätt att begära biträde av. Stycket kan därvid ges följande lydelse: "Polismyndigheten skall lämna det biträde som behövs för att kontrollen skall kunna genomföras. Tillsynsmyndigheten får begära biträde även av andra statliga myndigheter för sin tillsyn."

Enligt 19 och 21 §§ har myndighetsföreträdare rätt att för kontroll få tillträde till lokaler m.m. där verksamhet bedrivs. Att döma av bestämmelserna om överklagande – som begränsar sig till återkallande av tillstånd – skulle beslut om att genomföra sådana kontroller inte få överklagas. Det kan inte anses tillfredsställande att så ingripande åtgärder som det är fråga om inte skall kunna angripas genom överklagande. Inte heller synes den "begäran", som måhända är avsedd att föregå ett beslut om tillträde, kunna överklagas.

Normalt regleras dessa frågor så att ett föreläggande, ev. förenat med vite, följs av beslut om kontroll på platsen (här bortses från de undantagsfall

där fara för undandragande o. dyl. föreligger). Sådana beslut kan generellt sett också överklagas, och det har inte framkommit något som tyder på att undantag skulle göras vid liknande åtgärder i förevarande fall. Lagrådet har i tidigare ärende diskuterat dessa frågor (prop. 1997/98:34 s. 74 ff) och förordar att också nu ifrågavarande beslut görs överklagbara. För uppbyggnad och utformning av bestämmelserna hänvisas till den nämnda propositionen (i hithörande frågor, jfr även RÅ 1996 ref. 97 och Europadomstolens dom den 16 december 1997, Camenzind mot Schweiz).

Rubriken före 23 §

Rubriken är missvisande, eftersom avsnittet innehåller inte bara bestämmelser om straff utan även om förverkande och vite. Den bör därför lyda "Straff m.m.".

23 §

Paragrafen ger ett tydligt exempel på de komplikationer som sammanställningen av svensk lag och EG-förordningar kan medföra. Lagen (1960:418) om straff för varusmuggling (varusmugglingslagen) bygger bl.a. på principen att föreskrifter om import- och exportförbud ges i annan lag och att överträdelser av sådana förbud straffbeläggs i varusmugglingslagen. Vissa förbud mot införsel eller utförsel utan tillstånd följer direkt av den nu föreslagna lagen (8 och 13 §§) och någon bestämmelse om straff för överträdelse av sådant förbud behövs inte i lagen, eftersom ansvar följer av varusmugglingslagen. Däremot har överträdelser av exportförbud enligt EG-förordningen inte ansetts kunna medföra ansvar direkt på grund av bestämmelserna i varusmugglingslagen utan i förevarande paragraf har – i princip i strid mot varusmugglingslagens konstruktion – införts bestämmelser om att varusmugglingslagen skall tillämpas beträffande sådana överträdelser. Även ansvarsbestämmelserna kommer således att fördelas på två olika rättskällor – i det här fallet två svenska lagar.

I övrigt ger utformningen av bestämmelserna dessa en närmast missvisande karaktär. För att överträdelser av förbud mot införsel, utförsel och export enligt EG-förordningar skall kunna medföra ansvar direkt på grund av bestämmelser i varusmugglingslagen, torde dock krävas att den lagen ändras. Införandet av en sådan ordning kräver emellertid mer ingående överväganden än som kan göras i detta lagstiftningsärende.

Uttrycken i paragrafen "olovlig utförsel och försök till det" respektive "varusmuggling och försök till det" är språkligt inkorrekta och ger en oklar syftning. Lagrådet förordar att "det" byts ut mot "sådant brott" efter mönster i den nyligen införda vapenlagen (1996:67) – se 9 kap. 4 §.

I 24 och 26 §§ föreskrivs att det i ringa fall inte skall dömas till "ansvar". I förevarande paragraf föreskrivs däremot att det inte skall dömas till "straff" enligt lagen, om gärningen är belagd med straff i brottsbalken. I nu gällande lag står det även i förevarande hänseende "ansvar".

För det första är det naturligtvis önskvärt att samma begrepp används på olika ställen i lagen. För det andra synes ändringen ha tillkommit utan närmare överväganden. Straff är enligt brottsbalken böter och fängelse. Andra påföljder för brott är bl.a. villkorlig dom och skyddstillsyn. Ordet "ansvar" används exempelvis i motsvarande bestämmelse i förslaget till miljöbalk (prop. 1997/98:45, 29 kap. 11 § andra stycket). Terminologiska ändringar bör inte göras i oträngt mål. Lagrådet förordar att ordet "ansvar" används även i denna lag.

28 §

Även i denna paragraf återkommer problemet att bestämmelser i samma ämne skall sökas i olika lagar. Enligt förevarande lag skall utbyte av brott kunna förklaras förverkat. Det får antas att det mer näraliggande förverkandet av den smugglade varan eller dess värde följer direkt av varusmugglingslagen.

29 §

Det vitesföreläggande som kan ges enligt denna paragraf synes – mot bakgrund av bestämmelserna i 16 § – inte kunna överklagas. Som framhållits under 19 och 21 §§ är detta inte tillfredsställande, varför Lagrådet föreslår att också beslut som avses i förevarande paragraf blir överklagbara.

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 5 mars 1998

Närvarande: statsministern Persson, ordförande, och statsråden Hjelm-Wallén, Peterson, Freivalds, Wallström, Tham, Åsbrink, Schori, Andersson, Winberg, Uusmann, Ulvskog, Sundström, Johansson, von Sydow, Klingvall, Pagrotsky, Östros

Föredragande: statsrådet Pagrotsky

Regeringen beslutar proposition 1997/98:68 Exportkontroll av vissa strategiska produkter.

Författningsrubrik	Bestämmelser som inför, ändrar, upp- häver eller upprepar ett normgivnings- bemyndigande	Celexnummer för bakomliggande EG- regler
Lag (1998:000) om strategiska produkter	5, 6, 8, 13, 16, 17, 19 §§	394R3381

